Ազգ Azg
17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1996, ՇԻՆԳԱԲԹԻ, # 196 (1202)

Մոսկվա. Լեբեդը հեռացվո՞ւմ է նախապաշտոնից

16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, «ԱԶԳ»-ՌՈՒՍԻՆՖՈՐՄ», RFI. Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարար Անատոլի Կուլիկովն այսօր Մոսկվայում կայացած մամուլի ասուլիսում հայտարարեց, թե Անվտանգության խորհրդի քարտուղար Ալեքսանդր Լեբեդը հեռացվում է նախապաշտոնից եւ փորձում է իշխանությունը զավթել բռնի ուժով: Կուլիկովը բոլորին կոչ արեց կանխել սպասվող հեղաշրջումը: Ըստ Կուլիկովի՝ Լեբեդը փորձում է սեփական զինված խմբավորումներ կազմավորել, որոնց կազմում մոտ 50 հազար զինյալ կլինի: Նախարարը ղեկավարը հիշեց, թե Լեբեդը ներկայումս ցանկանում է արձակուրդ վերցնել՝ հեղաշրջումը նախապատրաստելու նպատակով: Այդ մեղադրությունը հավաստող փաստաթղթերը, նախարարի վկայությամբ, փոխանցվել են վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինին: Միաժամանակ, Լեբեդի մամուլի քարտուղար Ալեքսանդր Բարխատովը հավաստեց, որ ԱԽ-ի քարտուղարն իրոք երկշաբաթյա արձակուրդի դիմում է ներկայացրել Ելցինին, սակայն պատասխան չի ստացել: Կուլիկովի մեղադրանքները Բարխատովն անվանեց «առնվազն անլուրջ»: Ըստ Ինտերֆաքսի, Ալեքսանդր Լեբեդն իր պաշտոնաթողության մասին դիմում է ներկայացրել Բորիս Ելցինին, սակայն մերժում է ստացել:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ժիրայր Լիպարիտյանը Աղբեջանին զգուշացրել է չշահարկել Հայաստանի ներքին դժվարությունները

Գլխավոր խորհրդականի դեմ հարուցված, դատը իր խակ կարծիքով, երեկ թե կատեցվի

[illegible]

[illegible]

Տես # էջ 2

ՀԵՏԸՆՏՐԱԿԱՆ

22013 քվեաթերթի՞կ, թե՞ 43000 քվե

ԵԱՀԿ-ն գոհ է Հայաստանի ընդդիմացող դիրքորոշումից եւ սպասում է Սահմանադրական դատարանի վճռին

Հայաստանում նախագահական ընտրությունների արդյունքների մասին վեճը ծանոթ է ընթերցողին: Ծանոթ է նաեւ ԵԱՀԿ-ի հաշորդական երկու զեկույցներին այդ մասին: Սպասվում է նաեւ Յ-րդ վերջին ու հույս ունենք, վերջնական զեկույցը, որի հրապարակված լինելու մասին նախորդ օրը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ հավաստիացրեց ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղարի Լեւոն Զուրաբյանը, հակառակ որ այն դեռեւս չէր եւ չի հասել մամուլին: Այս կապակցությամբ լուսաբանության խնդրանքով «Ազատություն» ռադիոկայանի հայկական ծառայությունը դիմել է ԵԱՀԿ ժողովրդավարական հիմնարկների ու մարդու իրավունքների գրասենյակի խորհրդատու Ջերալդ Միտչելին, ինչպես նաեւ Վիեննայում ԵԱՀԿ-ի նախագահող Շվեյցարիայի պատվիրակության անդամ Դանիել Ռուխին, որոնք տվել են հետեւյալ բացատրությունը, որը հրապարակում ենք «Ազատության» նախաբանին կից:

Ընտրություններից անմիջապես հետո հրապարակված զեկույցը հայտնում էր, որ քվեարկության ընթացքում տեղի ունեցած խախտումները բավարար չեն ենթադրել ազդելու արդյունքների վրա: Երկրորդ զեկույցը, որ հրապարակվեց ավելի ուշ եւ անվանվեց վերջնական զեկույց, ծանրանում էր քվեները հաշվարկելու գործընթացի վրա եւ լուրջ մտահոգություն էր հայտնում այնտեղ նկատված մի շարք երեւույթների մասին: Հայտնելով այդ փաստաթղթերը պատրաստող ԵԱՀԿ-ի ժողովրդավարության եւ մարդու իրավունքների կենտրոնը Վարշավայում նշում էր, որ առկա է քվեների երկու խմբաքանակի հարց: Առաջինը 22013 քվեաթերթիկների պարագան, որ ստացել են ընտրողները, սակայն նրանց կտրոնները բացակայում են վերջնական հաշվարկից: Երկրորդ՝ 21128 քվեաթերթիկներ, որոնք անհետացել են:

Այս զեկույցի եզրակացություններին հակաճառելով Հայաստանի իշխանությունները հայտարարեցին, որ ԵԱՀԿ-ի թվաքանակությունը սխալ է: Խոսքը վերաբերում է միեւնույն խմբաքանակին: Ուրեմն անորոշ է ոչ թե ավելի քան 43000 քվեների ճակատագիրը, ինչը կարող է ամբողջովին հարցականի տակ դնել ընտրությունների արդյունքը, այլ միայն դրա կեսը, որը որեւէ պարագայում չի կարող փոխել այդ արդյունքը:

Հայաստանի այդ դիրքորոշումից հետո ԵԱՀԿ-ի վերոհիշյալ գրասենյակը որոշեց պատրաստել մի երրորդ զեկույց, որն ինչպես կլիներ վերջնական: Այդ զեկույցը երկու օր առաջ հանձնվեց կազմակերպության նախագահությանը եւ անդամ երկրներին, սակայն ոչ մամուլին: Իսկ երեկ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի խոսնակը մամուլի ասուլիսում հայտնեց, որ ԵԱՀԿ-ն վերջին զեկույցում ճշտել է իր սխալը: Մենք այս անգամ դիմեցինք դարձյալ Վարշավայի գրասենյակին բացատրություն խնդրելով: Նրանք համաձայնեցին ներկայացնել զեկույցի այն բաժինը, որ վերաբերում էր քվեների խնդրահարույց երկու խմբաքանակներին:

Տես # էջ 6

Վազգեն Մանուկյանը չի բացառում պայքարի չորրորդ փուլը

Ազգային համաձայնությունը պատրաստ է հրապարակային երկխոսության

Սեպտեմբերի 22-ին հաջորդած հայտնի դեպքերից հետո, երբ ժողովրդի սահ դաշտում տեղի ունեցավ Ազգային համաձայնության ընտրական միավորման ղեկավար անդամների՝ Վազգեն Մանուկյանի (ԱԺՄ), [illegible]

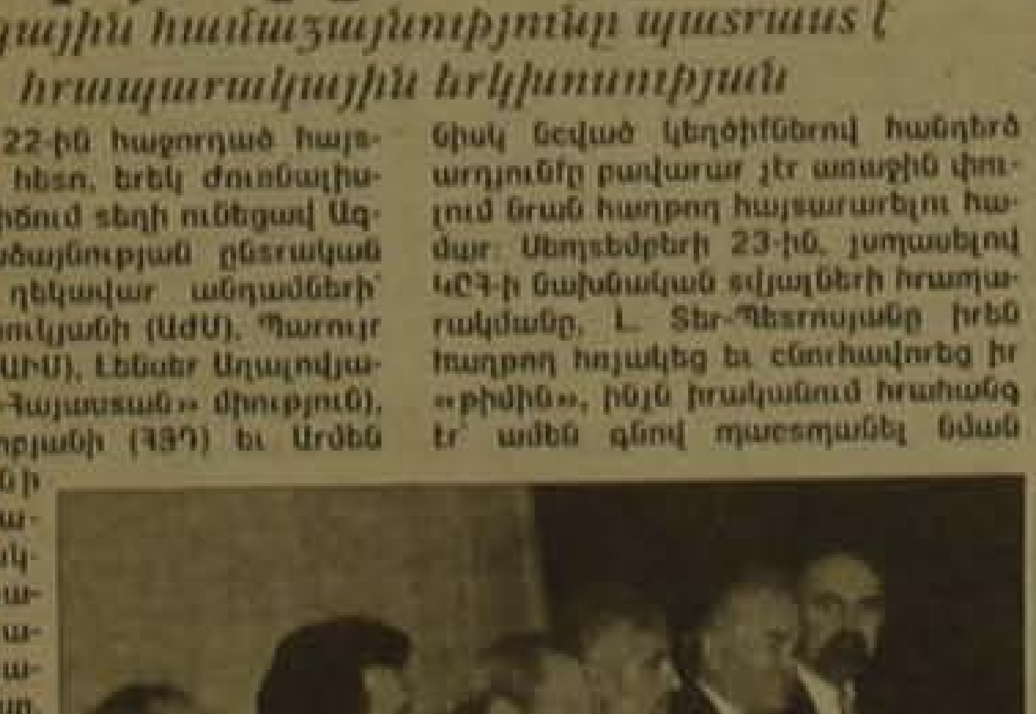

[illegible]

Հոկտեմբերի 27-ից Հայաստանը կմտնի նոր ժամային գոտի

ԵՐԵՎԱՆ, 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՓԱՍ: Այս տարի եւս Հայաստանում, կապված գարնանը սահմանված ամառային ժամանակի հետ, կվերադառնա ձմեռային ժամանակին: Ըստ սահմանված կարգի, ժամային նոր գոտու անցումը կկատարվի հոկտեմբերի 27-ին, երբ ժամացույցի սլաքը մեկ ժամով հետ կտրվի: Ըստ տեղեկատվության, ժամային նախկին գոտուն համապատասխանությունը կվերականգնվի հաջորդ տարվա մարտին:

Ուժերի կենտրոնացում ընդդեմ համագործակցության

Երեկ կառավարության ընդունելությունների սենյակում սկսվեց Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության մասնակից երկրների ՆԳ նախարարների հանդիպումը: Հայաստանի, Բուլղարիայի, Վրաստանի, Հունաստանի, Մոլդովայի, Ռումինիայի, Ռուսաստանի, Թուրքիայի, Ուկրաինայի ՆԳ նախարարները եւ այլ ավագ պաշտոնյաներ, համագործակցության երկրների խորհրդարանական ասամբլեայի եւ մշտական գործող միջազգային քարտուղարության պատասխանատուները երկօրյա հանդիպման ընթացքում կքննարկեն կազմակերպված հանցագործությունների, ահաբեկչության, թմրանյութերի դեմ պայքարի ոլորտներում միջազգային, մասնավորապես ՍԾՏՀ եւ մասնակից երկրների փորձի արդյունավետ օգտագործման եւ համագործակցության հնարավորությունները, կընդունվի համապատասխան փաստաթուղթ: Երեկ տեղի ունեցան աշխատանքային խորհրդակցություններ, հանդիպում ՀՀ ՆԳ նախարար Վանո Սիրադեղյանի հետ, նախապատրաստվեց ՆԳ նախարարների համատեղ հայտարարության տեքստը: Հանդիպման ընթացքը եւ արդյունքները հանրությանը կներկայացվեն այսօր կայանալիք մամուլի ասուլիսում:

Լ. Պ.

ԼԻԲԱՆԱՆ

Վարչապետ Հարիրին նախագահեց Բեյրութի մոտ ՀԲԸՄ Դեմիրճյան կենտրոնի բացմանը

Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնն արժանացավ Մայրիների I կարգի շքանշանի

ԲԵՅՐՈՒԹ, 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ: Լիբանանի վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրին նախագահեց Բեյրութի մոտ, Անթիլիասում, ՀԲԸ Միության նորակառույց, [illegible]

3 միլիոն դոլար արժողությամբ կենտրոնը ծառայելու է տեղի հայ երիտասարդության մշակութային եւ մարզական դաստիարակությանը: [illegible]

[illegible]

ԱԶԳ

ընթացիկ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ժիրայր Լիպարիտյանը Ադրբեջանին զգուշացրել է չշահարկել Հայաստանի ներքին դժվարությունները

Սկիզբը էջ 1

Լրագրողների հարցերն առնչվեցին նաեւ ԱՄՆ-ում Ժ. Լիպարիտյանի դեմ հարուցված դատական գործին, որի առնչությամբ ինքն այն կարծիքը հայտնեց, թե դա անձնական թշնամանքի եւ ատելության արդյունք է։ Նշվեց, որ Արամազդ Զաքարյանի (որին ինքն անձամբ չի ճանաչում եւ նրա դեմ ոչինչ չունի) անունից է այդ գործը հարուցվել, եւ այժմ իր իրավաբանները ճշտում են, թե ինչպիսի պատասխաններ պետք է տրվեն։ Ըստ նրա, հիմնական խնդիրն իր դեմ գործ հարուցած իրավաբանների հետ է, որոնք «խախտել են իրավաբանի կոչումը»։ Նյու Յորքում բացված դատը, ըստ ամերիկյան օրենքների, իրավունք է տալիս օտար քաղաքացիներին իրենց պետության ղեկավարների դեմ դատ հարուցել։ Ըստ այդ փաստաթղթի, Լիպարիտյանն է ծրագրել ու կազմակերպել 1994 թ.-ից ի վեր ընդդիմության նկատմամբ տարվող քաղաքականությունը, ինչպես նաեւ վերջին դեպքերը՝ ներառյալ մի քանի հազար մարդկանց ծեծելը, չարչարելը, սպանելն ու բանտարկելը։ Ժ. Լիպարիտյանի ասելով, դժվար է այս ամենը լուրջ ընդունել, քանի որ «[illegible]» է. «եթե մարդու քաղաքական մոտեցումները հիմնված են ատելության վրա, ավելի դյուրին է ծանոթ մարդուն ատել, քան անծանոթին, իսկ ես սփյուռքի մեջ ծանոթ մարդ եմ, եւ այնտեղ մարդիկ կան, որ ատում են ինձ», ասաց Ժ. Լիպարիտյանը։ Ամեն դեպքում գլխավոր խորհրդականը նշեց, որ ինքը գիշերն ավելի հանգիստ է քնում, քան մենք, քանի որ շարունակում է իր գործը՝ Ղարաբաղի եւ նրա ժողովրդի իրավունքների եւ ինքնորոշման համար, որ ավելի իրական է ու ազնիվ, քան այդ մարդկանց խոսակցությունները։

Նա նաեւ նշեց, որ այդպիսով իր անվանն ու հեղինակությանը նույնպես չեն կարող կպչել, քանի որ այդ ողջ գործը աբսուրդ է։ Ըստ նրա, ամեն մի վիրավորի համար իրենից պահանջում են 1 մլն դոլար վճարել, այսինքն, ինքն ըստ այդ հայցի պետք է 1 մլրդ 700 մլն դոլար վճարի։ Ժիրայր Լիպարիտյանը համոզված հայտարարեց, թե ինքը չի տուժի եւ այդ գործը երբեւէ կկասեցվի։ Ընդ որում, դա կարող է պատահել, եթե հենց Արամազդ Զաքարյանն ինքը դիմի այն կասեցնելու պահանջով։

Նախագահի գլխավոր խորհրդականը լսելով լրագրողների բոլոր սուր, երբեմն նույնիսկ կծու հարցերը, տվեց ընդհանրացված պատասխաններ, կոչ անելով նաեւ, որ այսուհետ որեւէ նյութ տպագրելիս լրագրողները անպայման ճշգրտեն սկզբնաղբյուրի հետ։

Հ. ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Սկիզբը էջ 1

«Արձանագրելով այս իրողությունները, հայտնելով օրինական եղանակներով իր պայքարը շարունակելու վճռականությունը, ազգային համաձայնության ընտրական միավորումը միաժամանակ հայտարարում է, որ ժողովրդի կամքը ոտնահարելու եւ բռնիշխանություն հաստատելու փորձերը դատապարտված են ձախողման, հանգեցնում են պետության ողջ համակարգի կազմալուծմանը եւ ծանր հարված կլինեն Հայաստանում ընդհանրապես որեւէ կարգի ընտրությունների մասնակցելը։

Այնուհետեւ ներածական ելույթներով հանդես եկան միավորման մյուս ներկայացուցիչները։ Լեւոն Ադամյանը մասնավորապես նշեց, թե Հայաստանում հայ մարդը անպաշտպան է եւ կարող է պետական մարմինների կողմից ենթարկվել ճնշումների առանց պատասխանատվության կրելու։ Մյուսները Պարույր Հայրիկյանը անդրով այնպես էր կեղծում, որ հնարավոր չէր որեւէ բան անել։ Անդրադառնալով սեպտեմբերի 25-ի եւ 26-ի դեպքերին, Վազգեն Մանուկյանը դատապարտեց բոլոր բռնարարքները։ Նշեց, որ եթե իրենք այնտեղ լինեին, չէին թողնի, որպեսզի ԱԺ նախագահի եւ տեղակալի հետ այդպես վարվեին։ Միաժամանակ, հասկանալի համարելով ժողովրդի օրեցօր աճող վրդովմունքը, նա նշեց, որ բոլոր երկրներում էլ նման դեպքեր լինում են, բայց այդ օր

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վազգեն Մանուկյանը չի բացառում պայքարի չորրորդ փուլը

են հասցնում երկրի ապագային», նշում են հայտարարության հեղինակները եւ ստեղծված իրավիճակում իրենց նպատակը համարում սեպտեմբերի 22-ի ընտրությունների «իրական արդյունքի» բացահայտումը։

«Մենք հայտարարում ենք, որ պատրաստ ենք հրապարակային երկխոսության ներկա իշխանությունների հետ», ասում են միավորման ղեկավարները, բայց անընդունելի համարում այնպիսի համաձայնությունը, որը կլինի գործարք ի հաշիվ ընտրություններում արտահայտած ժողովրդի կամքի։ Չբացառելով Սահմանադրական դատարանին դիմելը եւ գիտակցելով ՍԴ-ի կախվածությունը ներկա իշխանություններից, ընդդիմադիրները ընդգծում են, որ «այդ մարմնի արդարացի որոշումը ներկա նախագահի եւ նրա մերձավորների համար բացառիկ հնարավորություն է հակաժողովրդական, հակաօրինական գործողությունների մեջ էլ ավելի չխորանալու համար»։

«Սահմանադրական դատարանից մենք ակնկալում ենք ընտրությունների ընթացքում կատարված կեղծիքների անկողմնակալ բացահայտում, ըստ որի հնարավոր կլինի պարզել ընտրվա՞ծ է, արդյոք, նախագահը, անհրաժե՞շտ է անցկացնել երկրորդ փուլ, թե՞ խախտումներն այնքան շատ են, որ նախագահական նոր ընտրություններ պետք է կազմակերպել», շարունակեց Ռ. Հակոբյանը։ Եւ հայտարարության վերջում նշվեց, որ եթե նախագահական նոր ընտրությունները ժողովրդի արդարության օրինական ձգտմանը բավարար արդյունք չտան, ապա ոչ մի կադրային փոփոխություն, ոչ մի խորամանկություն չեն ծածկի այն պարզ իրողությունը, որ Հայաստանում չի գործում ընտրություններում իշխանության կամքն արտահայտող ժողովրդավարության հիմնարար սկզբունքը։ Պարզ կդառնա, որ Հայաստանը պատկանում է ոչ թե ժողովրդին, այլ մի խումբ մարդկանց Լ. Տեր-Պետրոսյանի գլխավորությամբ։ Այդ դեպքում անդրադարձավ Սահմանադրական դատարան դիմելու խնդրին։ Արմեն Հովսեփյանը՝ ներկա նախագահի կերպարին, բայց հիմնական քաղաքական գնահատականը տվեց Վազգեն Մանուկյանը։ Անցած իրադարձությունները նա բաժանեց երեք փուլի։ Առաջին փուլում, նրա ասելով, գնաց անձերի, կուսակցությունների եւ ծրագրերի պայքար, եւ այդ կարճ ժամանակամիջոցում ժողովուրդը վերականգնեց իր ուժերը, եւ պարզ դարձավ, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը չի վերընտրվելու։

Երկրորդ փուլը նա համարեց ընտրությունների օրը, երբ տեղի ունեցան չարաշահումներ, իսկ երրորդ փուլում պայքարը գնում էր ոչ թե այս կամ այն անձի, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կամ Վազգեն Մանուկյանի օգտին, այլ ժողովուրդը պայքարում էր, որպեսզի մեր պետությունը լինի ժողովրդավարական եւ արդար։

Վազգեն Մանուկյանը ընդգծեց, որ ընտրարշավի ժամանակ վատ աշխատեց նաեւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի թիմը, քանի որ իր հերթին վերջինս էլ ոչ մի հետաքրքիր ցույց չտվեց ժողովրդին, ասելով, որ կլինի այնպես, ինչպես կա։ Փոխարենը իրենք ներկայացրեցին ծրագրեր եւ քննադատեցին իշխանություններին, որից հետո էլ մարդիկ ըստ այդմ կողմնորոշվեցին։ Ինչ վերաբերում է ընդդիմության ստացած ֆինանսական աջակցությանը, ապա ըստ Վազգեն Մանուկյանի, անհեթեթություններն այնտեղ հասան, որ իրենց մեղադրեցին Ադրբեջանից փող ստանալու մեջ։ Մինչդեռ իրենց ողջ նախընտրական արշավի ծախսերը մի քանի անգամ քիչ են, քան միայն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ընտրական լուսանկարների վրա ծախսված գումարը։ «Երբ ժողովուրդը ոտքի է կանգնում, փող պետք չի», ասաց նախագահության թեկնածուն։

Մյուս մեղադրանքն այն է, որ ընդդիմությունն էլ է կեղծել։ ԱԺՄ առաջնորդը համոզված է, որ եթե անգամ իրենց թիմի մեջ էլ անպարկեշտ մարդիկ լինեին, միեւնույն է, տեխնիկական առավելությունը իր միջոցներով փոխանակ ջրի մեջ նման կամ ոստիկանությունը գործին ներխառնելու պահին, բողոքեց, որպեսզի ընտրություններ կատարվեն, եւ որից հետո միայն գործի անցան։

Նախագահության թեկնածուի կարծիքով երկու հնարավոր տարբերակ կա. կամ իշխանությունների մտքում էլ խառն էր, կամ էլ նման պարզ բաները չեն կարողանում կազմակերպել։ Ինչ վերաբերում է Արշակ Սադոյանին, ապա նրա մասին ԱԺՄ նախագահը ոչինչ չգիտի։ Վերջինս թաքնված է։ Վազգեն Մանուկյանը դատապարտեց նաեւ Վանո Սիրադեղյանի կողմից իրականացված ծեծուջարդը եւ վախի արմատավորումը, հայտարարելով, թե դրանով ժողովրդին, միեւնույն է, չեն վախեցնի, քանի որ հայ ժողովուրդը ազատասեր է։

Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, ըստ նրա, թույլ քաղաքական գործիչ է, քանի որ ներքաղաքական հարցեր լուծելիս ընտրում է ոչ թե քաղաքական, այլ կեղծիքների եւ ուժային միջոցների ճանապարհը։ «Մենք քաղաքական պայքարի կողմնակից ենք», շարունակեց նա, նշելով, որ ինքը կողմնակից է իշխանությունների հետ բաց երկխոսությանը։ Իսկ դրա հիմնական խնդիրն այն է, ինչպես անել, որ Հայաստանում լինի լեգիտիմ իշխանություն։

Ինչ վերաբերում է Պարույր Հայրիկյանի ԱԺ-ում ունեցած ելույթին, նախագահության թեկնածուն այն համարեց նորմալ, քանի որ իր գործընկերը չի ստել եւ ասել է ճշմարտությունը։ Իսկ թե ինչո՞ւ չեն իրենց ձերբակալել հարցին, Վազգեն Մանուկյանը պատասխանեց, թե հանգամանքների բերումով, չբացառելով հետագայում նման «զիջելիության» արժանանալը։

Հետագա անելիքները կախված կլինեն Սահմանադրական դատարանի որոշումից, որը կլինի արդար կամ ոչ արդար։ «Որից հետո էլ կսկսենք չորրորդ փուլը», ասաց նա։ Բայց թե ինչպիսին կլինի այդ փուլը, նա չմանրամասնեց, ասելով «Կտեսնենք, կտեսնենք»։

Հ. ԱՍԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Քաղաքապետարանը չի մերժել ընդդիմության հանրահավաք անցկացնելու խնդրանքը

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Ընդդիմադիր կուսակցությունների Ազգային համաձայնության քաղաքական խմբավորման անդամ, Սահմանադրական իրավունք միության նախագահ Հրանտ Խաչատրյանը հայտնել է, որ հոկտեմբերի 18-ին խմբավորման ծրագրած հանրահավաքն անցկացնելու թույլտվությունը ստանալու նպատակով ընդդիմության ղեկավարները դիմել են Երեւանի քաղաքապետին, որը «չի մերժել խնդրանքը»։ Հ. Խաչատրյանը հայտնեց նաեւ, որ հանրահավաքում կքննվի 33 քաղաքային եւ համայնքային ընտրություններում ընդդիմության մասնակցության հարցը։

Մաքսային օրենքներում սպասվում են փոփոխություններ

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Այս տարի բյուջեով նախատեսված 7 մլրդ դրամ մաքսային տուրքի եւ ակցիզային հարկի դիմաց մաքսային վարչությունն արդեն պետբյուջե է փոխանցել 9,2 մլրդ դրամ։ Կանխատեսում ենք, որ մինչեւ տարեվերջ այդ թիվը կհասնի 12 միլիարդի, ասաց Հայաստանի մաքսային վարչության պետ Երջանիկ Աբգարյանը։ Նա նշեց նաեւ, որ, կառավարության որոշմամբ, ներմուծման ավելացված արժեքի հարկը եւս առաջիկայում գանձվելու է մաքսային ծառայությունների կողմից։ «Հանրապետության մաքսային վարչությունում աշխատանքներ են տարվում օրենսդրական ակտերի լրացումների եւ փոփոխությունների ուղղությամբ։ Օրինակ, մաքսային կանոնների խախտումների համար մաքսային օրենսգրքով նախատեսված շատ հոդվածներ վաղուց հնացել են եւ շատ փոփոխման կարիք ունեն։ Սակագների մասին օրենքում նույնպես փոփոխություններ են սպասվում,- ավելացրեց հանրապետության մաքսապետը։

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունվեց «Բիզնես» ծրագիրը

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ ՀՀ արդյունաբերության նախարարության կոլեգիայի ընդլայնված նիստում ԱՄՆ-ի «Նոր Անգլիի ինժեներներ» ընկերության ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, քննարկվեց «Տրանզիստոր» գիտաարտադրական ձեռնարկության զարգացման «Բիզնես» ծրագիրը։

Ծրագրի ընդհանուր ուրվագիծը ներկայացրեց ԳԱՁԻ-ի տնօրեն, ՀՀ գործարարների եւ ձեռներեցների միության նախագահ Արամ Վարդանյանը։

Զեկուցելով բազմաթիվ նախագծերի մասին, ամերիկյան ընկերության առաջատար մասնագետ Ռիչարդ Հեյֆիլդը հանգամանորեն անդրադարձավ Հայաստանում կիսահաղորդիչների արտադրության զարգացման պլանավորման հարցերին, արտադրության «ինֆրակառուցվածքային» հիմնավորմանը եւ կատարելիք աշխատանքներին։ Նա հավաստիացրեց, որ Հայաստանը, ունենալով էլեկտրոնային սարքերի արտադրության կայուն բազա եւ մասնագիտական աշխատուժ, կարող է շատ շուտ դուրս գալ միջազգային շուկա։

«Հայէլեկտրո» բաժնետիրական ընկերության տնօրեն Կառլեն Դանիելյանի այն հարցին, թե ինչքան եկամուտ կբերի մեկ դոլարի ներդրումը, պրն. Հեյֆիլդը պատասխանեց՝ երեք դոլար։

Աշխատակից կիսահաղորդչային սարքերի գործարանում արտադրության կազմակերպման հարցերին էր նվիրված ԱՄՆ-ի նույն ընկերության գլխավոր մասնագետ Լարի Ռոբինի ելույթը։ Ըստ նրա, ի տարբերություն Սինգապուրի եւ Հարավային Կորեայի, Հայաստանն ունի էլեկտրոնային սարքերի բազմակողմանի ժամանակակից արտադրություն ստեղծելու եւ արտաքին շուկա դուրս գալու մեծ հնարավորություններ։

«Բիզնես» ծրագրի վարկը կհատկացնի ԱՄՆ-ի «Ջոինթ Վենչր» համատեղ ձեռնարկությունը։

Կոլեգիայի նիստում հավանություն տրվեց ԱՄՆ-ի IBAC ընկերության կողմից մշակված «Տրանզիստոր» ԳԱՁԻ-ի սեփականաշնորհման եւ «Նոր Անգլիի ինժեներներ» ընկերության հետ հայ-ամերիկյան համատեղ ձեռնարկության հիմնելու առաջարկությանը։

Նիստին մասնակցում էին ՀՀ կառավարության եւ ԱՄՆ-ի դեսպանատան ներկայացուցիչներ։ Կոլեգիայի նիստի որոշումը կուղարկվի ՀՀ կառավարության հաստատմանը։

ԵՐԵՎԱՆ

Ֆրանսիացի հանրահայտ բժիշկ Միշել Կամբելին դարձյալ ժամանեց Հայաստան

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Տասներորդ անգամ է Երեւան ժամանում ֆրանսիացի հայտնի բժիշկ, գեներալ Միշել Կամբելին, նախկինում Ֆրանսիայի միջերկրածովյան նավատորմի ոսկրաբուժական ծառայության ղեկավարը։ Եվ, ինչպես միշտ, ոչ դատարկաձեռն։ Այս անգամ նա բերել է դեղորայք, վիրահատական նյութեր։

Մ. Կամբելին մասնակցում էր վնասվածքաբանների, ոսկրաբույժների եւ վերականգնող բժիշկների հանրապետական համագումարի աշխատանքին, որտեղ ելույթ ունեցավ էնդոպրոթեզավորման նորագույն մեթոդների մասին զեկուցումով, որը մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց։

Առաջին անգամ նա Հայաստան է ժամանել Սպիտակի աղետալի երկրաշարժից հետո՝ Տուլոն քաղաքի հայ համայնքի «Աբրիս» ակումբի նախաձեռնությամբ։ Այդ ժամանակից ի վեր նա հանրապետական վնասվածքաբանության, օրթոպեդիայի եւ վերականգնողական կենտրոնում կատարել է ավելի քան 100 շատ բարդ վիրահատություններ։

Մ. Կամբելի ասելով, նա Հայաստան է գալիս ինչպես հարազատ տուն, որտեղ շատ բարեկամներ ու մտերիմներ ունի։ Եվ ամեն անգամ իր հետ տանում է անմոռանալի հիշողությունները։

«Դոկտոր Կամբելին Հայաստանում երախտապարտ են շատերը, որոնց նա բառացիորեն ոտքի է կանգնեցրել,- պրոֆեսոր Վաչագան Այվազյանը։ Նման մարդկանցով է աշխարհը կանգուն»։

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում է 3 տարի
Գրանցված է հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065
e-mail INTERNET: azg@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / հեռ. 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածք
«Ազգ» թերթի
Ցերեկը «Ազգին» պատկանում է
"AZG" DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

Հոկտեմբերի 10-ի հրամանով, օրինակ, սահմանվում են 96-97 ուս. տարվա դպրոցական արձակուրդների ժամկետները. ձմեռային արձակուրդ՝ դեկտեմբերի 24-ից հունվարի 31-ը, առաջին դասարանցիների համար աշնանային եւ գարնանային մեկշաբաթյա արձակուրդներ, որոնց ժամկետները որոշում են դպրոցների տնօրենությունները կրթության մարզային բաժինների համաձայնությամբ: Երկհերթ դպրոցներին նոյեմբերի 1-ից սորիլի 1-ն արտոնվում է դասաժամի տեւողությունը սահմանել 40 րոպե՝ 45-ի փոխարեն:

Մեկ այլ հրամանով փոխվում է հանրակրթական դպրոցներում գիտելիքների գնահատման ամփոփողական ձեւը, ավարտելով միջնակարգ կրթությունը հանրակրթական դպրոցում, հնարավորություն կստանան հասունության ատեստատ հանձնել ոչ միայն կարեւոր փաստաթղթով վարողական վկայական: Հավանաբար ներմուծվում է, որ մոտ ապագայում ավարտական դեռեւս դի սառակայից կվերածվի առաջին անհրաժեշտության օբյեկտի:

Հանրակրթական դպրոցի հեղինակությունը բարձրացնելուն կոչված մյուս միջոցառումը «շախմատը դպրոց, դպրոցից ընտանիք» բերելու ծրագիրն է: Ինչպես տեղեկացրեց տրն Բլեյանը, Հայաստանի շախմատի ֆեդերացիայի հետ բանակցությունների դարձել է, որ հանրապետության մոտ 60 դպրոցներում հնարավոր է ի գային բաժիններ դեռեւս չեն ներկայացրել դպրոցականների դասագրքերով ապահովվածության աստիճանը, ուստի անհասկանալի է, թե որտեղից է վերցված ԱԺ վերջին հարցադասախմբի ընթացքում վարչապետի վկայակոչած 80 տոկոսը, որ իբրեւ թե ապահովված է դասագրքերով: Սոցիալապես անապահով այն խավերը, որոնք նույնիսկ առաջարկված արտոնյալ պայմաններով ի վիճակի չեն լինի գնել անհրաժեշտ գրականությունը, բերեւս կօգտվեն կառավարության պարգեւ ծրարությունից, որն այդ նպատակով, գուցե, մարզպետարաններին կտրամադրի ժամանակին որպես կարմրտեւ փակ խոստացված 100 մլն դրամը:

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Կրթական բարեփոխումների ճամին փչում է շախմատի եւ ավտոգործի ուղղությամբ

Հոկտեմբերի 21-31-ը՝ դասագրքերի տոնավաճառներ հանրապետության ճաղաքներում

Երեկ գիտության եւ կրթության նախարարությունում հրավիրված խորհրդակցության ընթացքում, որին, բացի մարզային կրթության բաժինների պետերից, տեսչապետերից եւ նախարարության ստորաբաժանումների պետերից, հրավիրված էին նաեւ լրագրողներ (հավանաբար մամուլի միջոցներում սողոսկող «արտահոսքերի ու խեղաթյուրումների» օրինակով, օգտակար տեղեկատվությամբ փոխարինելու առաքելությամբ), առաջին փոխնախարար Լեոս Բլեյանը ներկայացրեց նախարարության ամենաթարմ հրամանները ու ծրագրերը:

մը՝ ավանդական ճառողային ամփոփումներին փոխարինելու են կիսամյակային ամփոփումները: Առաջին կիսամյակը կտեւի 16 շաբաթ, երկրորդը՝ 18 (հետաքրքիր է, ինչո՞ւ է խանգարում սահմանափակել տարեկան (կամ ավելի հազվադեպ) ամփոփումներով):

Արանք, սակայն, մանրուք են այն նորարարությունների համեմատ, որ յուրահատուկ եռանդով պատրաստվում է դպրոց ներմուծել կրթության առաջին փոխնախարարը՝ ի հեճուկս համակարգում կայացած լուրջ փոփոխությունների մասին համառոտն տեղեկ խոսակցությունների: Խոսքը ՀՀ կառավարության թիվ 150 որոշմամբ հաստատված կանոնադրությամբ ավագ դպրոցում բաղկացված նախամասնագիտական եւ նախամարական կրթության շրջանակում «ավտոգործ» առարկայի ներմուծման է ի բավարարումն վարողական մասնագիտության ենթամբ դպրոցականների առողջ հետաքրքրության վճարովի լրացուցիչ կրթական ծառայության կազմակերպմամբ: Այդ նպատակով մարզային կրթության բաժիններին հանձնարարվում է ներկայացնել ճշված առարկայի դասավանդման համար անհրաժեշտ ուսումնանյութական բազա եւ կադրեր ունեցող հանրակրթական հաստատությունների ցուցակը: Այնպես որ, դպրոցներն էլ հանրակրթության շրջանակում «շախմատացման» այս ծրագիրը ի հաշիվ մոտ 400 շախմատային սեղանների, տախտակների, ժամացույցների, 4 մասնաճյուղ շախմատային ձեռնարկների եւ, իհարկե, հանրապետությունում առկա որակյալ մասնագիտական կադրերի: «Շախմատային թեքումով» դպրոցների ցուցակի կազմումը նույնպես բաղնվում է մարզային կրթության բաժինների տնօրինությանը:

Խոստումնալից ծրագրերի արարման բոլոր, անշուշտ, աչքաթող չի արվել դասագրքային ճգնաժամի հաղթահարման հիմնախնդիրը: Նախարարության նախաձեռնությամբ եւ հրատարակչությունների աջակցությամբ հոկտեմբերի 21-31-ը հանրապետության բոլոր քաղաքներում մասնագիտական (բաժանորդագրական) գներով անցկացվելու է դասագրքերի, նաեւ ուսումնական տեղեկատուների եւ ծրագրերի տոնավաճառ վերջիններս սպառողին մոտեցնելու նպատակով: «Առանձին դեպքերում վաճառքի գինը կարող է նույնիսկ ցածր լինել բաժանորդագրականից եւ հասնել ինքնարժեքին», ասաց տրն Բլեյանը, հրատարակչությունները, իհարկե, կվնասվեն, բայց այդ է պահանջում հանրապետության ծանր սոցիալական իրավիճակը: Ի դեպ, հարցերից պարզվեց, որ մարզային բաժինները դեռեւս չեն ներկայացրել դպրոցականների դասագրքերով ապահովվածության ...

Խորհրդակցության ծավալվեց նաեւ ձմռան նախապատրաստական աշխատանքների վերաբերյալ: Մարզային կրթության բաժինների պետերի կարծիքով, նավթի վառարանները անարդյունավետ են եւ միայն ջեռուցման խաբկանք են ստեղծում: Նախընտրելի համարվեց ուղիղ վառելիքի օգտագործումը (փայտածուխ կամ փայտ), իսկ մայրաքաղաքի կրթության բաժնի պետն առաջարկեց ԱՄՆ Միջազգային զարգացման հիմնադրամի պատասխանատուներին առաջարկել «Ձմեռ-96» ծրագրին տրամադրվող գումարների մի մասը ծախսել հնարավորության սահմաններում դպրոցները կենտրոնական ջեռուցման համակարգին միացնելու նպատակին: Խորհրդակցության մասնակիցները ընդունեցին դպրոցների անընդհատ աշխատանքն ապահովելուն առնչվող այլ հարցեր: Եզրակացությունը ճիշտ էր, անընդհատ գործող դպրոցը բանկ արժե, եւ բյուջեի սահմաններում աշխատող դպրոցի իրավունքն անհրաժեշտ է (բյուջեի տարին, ինչպես ասում է վարչապետը, չի ներիում): Այնպես որ, ինչպես վայել է շուկայական հարաբերությունների կառուցող մեր իրականությանը, «խեղդվողների փրկությունը խեղդվողների գործն է»:

ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

31-Ի ԳՈՐԾ

Ամբաստանյալները կտրականապես դեմ են դատավարությունը հետաձգելու նոր փորձերին

«Վահան Հովհաննիսյան+30» գործով մեկ օր ընդմիջում էր հայտարարվել ամբաստանյալ Տիգրան Ավետիսյանի հարցաքննության տեւագրությունը ցուցադրության նախապատրաստելու համար: ՀՀ նախագահի անվտանգության վարչության աշխատակցի առաջին հարցաքննությունը կարեւորում էին դատավարության բոլոր մասնակիցները: Սակայն, երբ դատարանի դահլիճում տեղադրված հեռուստացույցը խոր հիասթափություն առաջացրեց նրանց մոտ: Պատկերը շատ ֆլերին էր տեսանելի՝ ելքանի փոքրության պատճառով, իսկ ձայնը գրեթե չէր լսվում: Դժգոհությունները գնալով մեծացան, հատկապես այն պատճառով, որ մեկ օրվա դադարից հետո տեսագրությունն այդ ձեւով է մատուցվում դահլիճին:

Վահան Հովհաննիսյանը զայրացած ասաց. «20-րդ դարի վերջին այս է մեր տեխնիկական մակարդակը եւ դրանով փորձում եք հեղաշրջում արացուցել մարդկանց վրա»: Դատավորն իրավիճակը փրկելու երկու ելք առաջարկեց՝ օրվա ընթացքում լսել մեկ այլ ամբաստանյալի, հետո անդրադառնալ տեսագրությանը, կամ հետաձգել դատավարությունը նոր հեռուստացույց բերելու համար: Դատավարությունը կրկին հետաձգելու տարբերակը էլ ավելի շայրացրեց Վ. Հովհաննիսյանին. «էն գլխից նախապատրաստված է եղել նիստը հետաձգելը»: Սրա նկատելով, որ դահլիճից բացակայում է ամբաստանյալ Սուսաննա Մակարյանը, որը նույնպես կարող էր դատավարությունը հետաձգելու օրինական պատճառ դառնալ, նախագահողից ցանկացավ ճշտել, թե ինչո՞ւ ներկա չէ ամբաստանյալը:

- Ի՞նձ եք հարցնում,- եղավ պատասխանը:

Նախագահողի պատասխանից զարմացած, Վ. Հովհաննիսյանը դիմեց դահլիճին. «Նորից զգուշացնում եմ, եթե դատը հետաձգվեց, ուրեմն ընտրությունների երկրորդ փուլ է լինելու: Վազգեն Մանուկյանին կվկսարկեք»:

Ամբաստանյալ Սակարյանն այդ պահին ներկայացավ, սակայն կրքերը դրանից ավելի բորբոքվեցին: Ամբաստանյալներն ու նրանց հարազատները սկսեցին փոխադարձաբար միմյանց մեղադրել, թե ով ում մեղքով է հայտնվել ամբաստանյալի աթոռին: Վիճաբանությունը կանխելու նպատակով նախագահողը ընդմիջում հայտարարեց, սեղմված իրարանցման մեջ ամբաստանյալներին ուղեկցող զինվորականները վանդակում մոռացան Դուշմանչիկ Կարենին:

Օրվա երկրորդ կեսին դահլիճում նոր հեռուստացույց էր տեղադրված եւ շուրջ երկու ժամ ցուցադրվեց Տիգրան Ավետիսյանի 95 թ. հուլիսի 31-ի հարցաքննության տեսագրությունը: Պետք է ասել, որ դահլիճին, այդ թվում նաեւ մեզ լրագրողներիս, լսելի չէր հարցաքննությունը, ուստի մենք նույնպես մեկնաբանություններն ստանում ենք լսել այսօր՝ դատավարության մասնակից կողմերից:

Ս. Պ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԵՄԻՆԱՐ

«Սահմանադրական վերահսկողության եւ ժողովրդավարական գործընթացները նորանկախ երկրներում»

Երեկ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նիստերի դահլիճում աշխատանքն սկսեց «Սահմանադրական վերահսկողության եւ ժողովրդավարական գործընթացները նորանկախ երկրներում» թեմայով եռօրյա միջազգային սեմինարը, որը հրավիրել էին ՀՀ Սահմանադրական դատարանն ու Եվրոպայի խորհրդի «Ժողովրդավարություն օրենքի միջոցով» վենետիկյան հանձնաժողովը:

Սեմինարին մասնակցում էին Իտալիայի, Ֆրանսիայի, Իսպանիայի, Պորտուգալիայի, Ռուսաստանի, Ղազախստանի, Վրաստանի եւ մի շարք այլ երկրների Սահմանադրական դատարանների անդամներ եւ խորհրդականներ, սահմանադրական իրավունքի խոշորագույն մասնագետներ: Հայաստանից ներկա էին Սահմանադրական դատարանի ողջ կազմը, ԱԺ փոխնախագահ Կարապետ Ռուբինյանը, ԱԺ մշտական հանձնաժողովի նախագահ էդ. Եգորյանը, արդարադատության նախարար Մարատ Ալեքսանյանը, գլխավոր դատախազ Արտավազդ Գեւորգյանը, Գերագույն դատարանի նախագահ Տարիել Բարսեղյանը, այլ պաշտոնատարներ, սահմանադրական իրավունքի կենտրոնի անդամներ, գիտնականներ, դասախոսներ, իրավագետներ, փաստաբաններ:

Սեմինարը բացեց եւ հյուրերին ներկայացրեց ՀՀ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը: Այնուհետեւ ողջույնի ընդարձակ ելույթով հանդես եկավ վերը նշված վենետիկյան հանձնաժողովի գլխավոր քարտուղար Ջիաննի Բուքիկիոն, հիմնականում անդրադառնալով կատարելով հանձնաժողովի գործունեության պատմությանը:

Ըստ օրակարգի, առաջին նիստը նախագահում էր Ռուսաստանի Սահմանադրական դատարանի դատավոր Նիկոլայ Վիտրուկը: Առաջին զեկուցմամբ, «Օրենքի սահմանադրականության հարցի որոշման միջազգային փորձը եւ դրա դասերը», հանդես եկավ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը:

Նա հանդես բերեց միջազգային սահմանադրական իրավունքի բավական խոր եւ լայն իմացություն ու կատարեց յափազանց սկզբունքային ու լուրջ հարցադրումներ, սկսած սահմանադրական դատարանների գործունեության փուլավորումից, տարբեր երկրներում իշխանության երեք թեւերի ներկայացուցիչների՝ միմյանցից լրացուցիչ լիազորություններ կորզելու պայքարի պատմությունից, վերջացրած սահմանադրական վերահսկողության սուբյեկտների եւ Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների բավական հիմնասիրտ դասակարգումով: Այս առթիվ տրն Հարությունյանը ճաղաքական ճաջություն ունեցավ անդրադարձ կատարելու եւ վիճարկելու ՀՀ Սահմանադրության առանձին հոդվածներն ու դրույթները, կարծիք հայտնելով, որ պետք է ընդլայնվի Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների ցանկը:

Առաջին օրվա ծրագրով երկրորդ զեկուցումը՝ «Սահմանադրական վերահսկողություն» Ֆրանսիայի Սահմանադրական խորհրդի նախագահի խորհրդական Դոմենիկ Ռեմի Գրանժեինն էր:

Այսօր եւ վաղը սեմինարը կշարունակի աշխատանքը: Նախատեսվում են արդեն հիշատակված Նիկոլայ Վիտրուկի, Հունգարիայի Սահմանադրական դատարանի խորհրդական Ագնես Նեմեթի, իտալացի պրոֆեսոր Խայմե Նիկոլասի, Վենետիկի հանձնաժողովի անդամ, Պորտուգալիայի Սահմանադրական տրիբունալի նախկին նախագահ Արմանդո Մարկես Գեդեսի՝ սահմանադրական իրավունքի եւ վերահսկողության տարբեր ասպեկտներին նվիրված զեկուցումները: Այդպիսի զեկուցումներով սեմինարում հանդես կգան նաեւ Հայաստանի մասնագետներ Հենրիկ Խաչատրյանը, Վլադիմիր Հովհաննիսյանը, Ա. Գյուլումյանը (բոլորն էլ՝ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի անդամներ): Հետաքրքիր է, որ ըստ կանոնակարգի, յուրաքանչյուր զեկուցումից հետո տեղի է ունենալու մտքերի փոխանակություն:

Սեմինարի օրերին հյուրերը հնարավորություն կունենան այցելելու Ազգային ժողով, Մայր աթոռ, Մատենադարան, Եղեռնի հուշարձան, Գառնի եւ Գեղարդ, կլինեն ազգային պատկերասրահում, մայրաքաղաքի տեսարժան վայրերում:

Պետք հուսալ, որ սեմինարը գործնական օգուտ կբերի Հայաստանի Սահմանադրական դատարանի աշխատանքի կազմակերպմանը եւ կնպաստի հանրապետությունում օրենսդրական դաշտի ձեւավորմանը, օրենքների կիրառման մեխանիզմների կատարելագործմանը, մարդու իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության խնդիրների լուծմանը եւ, վերջին հաշվով, ժողովրդավարական գործընթացների խորացմանը:

ՌՈՒԲԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

«Եղիցի լույս». Նոր ամսագիր Գլենդելում

Օրերս ափյուռահայ մամուլը համալրվեց նոր պարբերականով: Գլենդելում լույս տեսավ «Եղիցի լույս» ամսագրի անդրանիկ, հոկտեմբերյան համարը: Գունավոր շապիկով եւ կիսագունավոր էջերով առեւելահայերեն այս պարբերականն, ինչպես տեղեկանում ենք ընթերցողին ուղղված խմբագրականից, նպատակ ունի հայրենիքից հեռու ապրող հային, սփյուռքահային, «հնագույն ու խորհրդավոր Հայաստանի աշխարհով մեկ սփռված որդիներին» ճանաչել տալ սեփական արմատները, վերականգնել «հոգեւոր յուսեղեն ժառանգությունը», արթնացնել հայկական «հոգու ծալքերում պահված հանճարի սերմը, ոգին, աստվածատուր շնորհքը, ընծայնող ուժը»: Ինչպե՞ս: Օգնելով բոլորին դարերի ընթացքում հավաքված «աղբը», հակադրելով ոգեղեն ներդաշնակությունը քաոսին, ակունքները՝ «համաշխարհային ճահճին», միտքը՝ բթած ուղեղին, ճշմարիտ արժեքները՝ մշակութային կեղծարարությանը: «Հայաստան-Սփյուռք» իրականությունը դիտելով (եւ ներկայացնելով) որպես մեկ ամբողջություն: Դժվարին խնդիր, որ հուսանք, կհաջողվի ամսագրի հեղինակներին:

Համարում զետեղված նյութերը («Սփյուռքի հիմնական գերխնդիրը», «Կեցցե հայերենը», «Մեր՝ ազգային ճակատագիրը», այլ հրապարակումներ) խոսում են այն մասին, որ խմբագրակազմը լրջորեն նետվում է իր նպատակների իրագործման

նը: Ամսագիրը կունենա մշտական բաժիններ՝ «Խորան հավատո», «Հանդիպումների սրահ» (վերջինս ընթերցողին կծանոթացնի նշանավոր անձանց, մտավորականների հետ, կներկայացնի նրանց մտահոգող տարբեր խնդիրների նկատմամբ):

Ամսագրի հիմնադիր հրատարակիչներն են Սոնա Վանը եւ Արթուր Արմինը, որ միաժամանակ խմբագրական խորհրդի անդամներ են (Արթուր Արմինը նաեւ խմբագիրն է): Պարբերականը մասամբ հովանավորվում է «Բրոդվեի ընտանեկան բժշկության կենտրոնի» (Brodway family medical center) կողմից: Բարի երթ եւ արդյունավետություն՝ մաղթենք «Եղիցի լույսին»:

Մայրենի

Ընթերցող կորցնելը նշանակում է գրականություն կորցնել

Շատ ընթերցող ունենալու համար լավ գիրք է պետք գրել, այս է եզրակացությունը հոդվածագիր Լեւոն Հախվերդյանի: Իսկ մենք կասենք՝ ոչ միայն: Լավ գիրքը դեռեւս բավարար երաշխիք չէ շատ ընթերցող ունենալու համար: Մեր օրերում անհրաժեշտ է արդիական նաեւ գրքի պատրաստման, գրավիչ մատուցումը, տարածումը, ներկայացումը, մեկ խոսքով՝ առեւտրականացումը: Փոխվել են ժամանակները, չափանիշները, մարդկանց հետաքրքրությունների, զբաղվածության շրջանակները, նույնիսկ կենսունակությունը կարդալու կարողությունը: Հետեւաբար պետք է փոխվեն նաեւ գրքի տարածման ու վաճառքի ձեւերը, միջոցները: Համենայնդեպս, հոդվածագրի եւ խմբագրության արծարծած հարցերի մասին ակնկալում ենք մեր մտավորականության, գրքի առեւտրով զբաղվողների եւ առհասարակ ընթերցողների արձագանքը, առարկությունները ու առաջարկները: Կարեւոր հարց է դրված մեր առաջ՝ ինչպես պահպանել ու զարգացնել մեր ժողովրդի մշակութային կարեւոր հատկանիշներից մեկը՝ ընթերցասիրությունը: Գրեք մեզ:

Գրականության մարդիկ մի գլուխ այն են հառաչում, թե հրատարակչական հնարավորությունները նվազել են չափազանց: Բայց հառաչելու մեծ պատճառը դա չէ, այլ ընթերցողի կորուստն է: Դա է ամենից աղետալին:

Գրեք լավ թե վատ, այնպես թե այնպես լույս են տեսնում: Դուք գրախանութները գնացեք, տեսեք ինչ է կատարվում: Տեսեք, եւ շատ կտեսնեք գիրք առնողների թիվը շատ է նվազել:

Ես ծեր օրինակ: 1969-ին լույս ընծայեցի «Թումանյանի կյանքը» գրքույկը, տպաքանակը 15 հազար: Սպառվեց մի քանի օրում: 1974-ին «Իսահակյանի կյանքն ու գործը» բաց հայ ժողովուրդը տանձի պես «կիսվում» է «սիրտը բաց անելու» փոխարեն «Եկել եմ կիսվելու քեզ հետ Գիրքս թե կիրք լեզվով է խոսում): Գրում են, «Եւ խնդրվողների հատուկ տես ջղաձգություններում որոշները մեղք մնացին...» Փետրիմակը չգիտի, որ այդ արտաքինի փոխարեն «ռմակ» պիտի գրել): Մեր գրողները ու լրագրողները խոսքն մոռացել են սա, դա դերանունների գոյությունը եւ այն դերանվան անտեղի ու անճաշակ կիրառություններով ողողում են ամեն լեզուն, գրելով «սովորել է ուսումնարանում եւ 1950-ին ավարտել այն», ինչ է մնում գրեն «Կերեց հացը եւ կերավ այն»: Եւ դեռ այն ցուռաջ գնանք: Ընթերցող կորցնելու պատճառներից է նաեւ հեռուստացույցը: Սա իրոք որ շատ ժամանակ է կորզում մարդկանցից, փոքրերից հատկապես, գրքին տրվելիք բանկացին ժամանակը մասնակի է, ընթերցումն ավելի է զարգացնում մարդու, հատկապես պատանու միտքն ու երեւակայությունը: Բան դիտում՝ հանդիսանքային արվեստներից: Գուցե այստեղ անտարակ դեր է խաղում մեր անփույթ-անհամար բերբերի խայտաբղետ, անվերահսկելի շուկա՞ն: Մտածելու բան է:

Բայց որ թվածս պատճառների մեջ վերջին տեղը չեն գրավում Բլեյանի կրթական սկզբունքները, այս մեկը հաստատ է: Նրանք, որ դպրո

20 հազար օրինակ: Սպառվեց երեւի թե մի ամսում: 1987-ին «Պարույր» խոհագրությունը, տպաքանակը 25 հազար: Սպառվեց անմիջապես: Այժմ առաջ ունեցած տասնյակ դեռ գրականագիտական գրքեր են: Հիմա շատ ուսանողություն տեսեք: 1995-ին, Ալեք Մանուկյանի հիմնադրամի սիրալիր հովանավորությամբ լույս տեսավ իմ «Թումանյանը եւ իր ժամանակը» գիրքն ընդամենը 1000 օրինակ: Եւ ի՞նչ: Եւ այն, որ գիրքը, որ արժի 350 դրամ, տարուց ավելի է, ինչ թախծում է գրախանութներում:

Ինչո՞ւ եմ բերում ինձ համար բավական վիրավորական իմ օրինակը: Նախ որ ուրիշների օրինակը չբերեմ, առավել եւս, որ վաճառից եւ ոչ մի նյութական շահ չունեմ: Բերում եմ այս օրինակը ցույց տալու համար, թե մենք այժմ ինչ առաջ ինչպես ենք կորցնում մեր ընթերցողներին:

Պատճառները շատ են: Թվենք լոկ կարեւորներին:

Մարդիկ գիրք առնելու փող չունեն եւ, կարծես, կարդալու տրամադրություն էլ չունեն: Այն էլ կա, որ գրքի կարիք ունեցողը միջոցներ չունի, միջոցներ ունեցողն էլ գրքի կարիք չունի:

Լույս տեսնող գրքերն էլ, հայ հեղինակներինը լինի, թե թարգմանական, մեծամասամբ գեղարվեստական, լեզվաոճական այն հմայքը չունեն, որ հրապուրեն ընթերցողին: Անփույթ, անճաշակ, փնթի, ռուսական լեզվով գրված շարադրանքներն ընթերցողին հրապուրել չեն կարող: Երբ գրողը կամ լրագրողը չգիտի, որ «ծննդյան» ծնողներն են ասում, ոչ թե նորածինը, երբ «խոսք բացվեց» գրելու փոխարեն գրում է «խոսք գնաց այն մասին», երբ «ամեն մի» գրելու փոխարեն գրում է «ցանկացած» (սա վերեւներից է գալիս եւ դարձել է մեր պատգամավորների սիրած բառը), գրում է նույնիսկ «ցանկացած պատերազմ» (թե սա ինչ ցանկալու բան է): Մի ուրիշ տարածված ախտ էլ «կիսվել» անհեթեթ բառն է: Գրում են, «Ամերիկյան եւ հայկական Հայոց լինի ամերիկացի եւ հայ) պրոֆեսորները եւ ուսանողները կկիսվեն (սա ռուսերեն делиться բառի սխալ թարգմանությունն է, ինչպես ցանկացածը՝ любой բառի) միջազգային կրթության իրենց փորձի մասին»: Դե գնա ու կիսվիր մասին: Հիմա ամցականն դերանունը ներքևյա ենք դարձնում ամեն Ֆայլափոխի, առանց այլ բարբերու ու դրանով նախադասություն են սկսում: «Պատմվածքը վերնագրված է «Առաջին ներդաշնակություն»: Այն ձեռք է բերվել», «վարձի գանձումը կատարվում է գնդով: Այն կազմում է...», «... քանդել են եկեղեցին: Այն հայերը վերականգնում են»:

Այս ի՞նչ անգրագետ այնամոլություն է:

Գրում են Տուֆայանինով Բերգամոյից, չիմանալով, որ սա նույնն է, թե գրել «Դավիթը Սասունից»: Գրում են «քայլի գնացել», չիմանալով, որ նա «քայլի դիմելն է», գրում են «դիտարկել են հացի մաքրման շահերին», չնկատելով, որ «դիտել» պետք էր գրել: Մարդիկ կատարելապես մոռացել են մտադիր, մտադրվել բառերը եւ դա փոխարինել պատրաստվել բառով, կարդում ես շարունակ, «... մյուսներն էլ չեն պատրաստվում (մտադիր չեն) հետ մնալ»: Գրում են Դավիթի, Դավիթաեն, չիմանալով, որ պետք է Դավթի, Դավթաեն գրել: Մեկ էլ տեսնում ես հայոց լեզվին եւ նրա ավանդական տառադարձությանը խորթ տառադարձություններ: Նորվեգերեն խմացող մի թարգմանիչ հոդված է գրել «Նորվեգացի մեծ գրողի անունը Քնյութ Համսուն է եւ ոչ թե...», այսինքն ոչ թե Կնուտ Համսուն: Ինչո՞ւ: Քանի որ նորվեգերենում այդպես է: Նախ նորվեգացի չպիտի գրել, այլ՝ նորվեգ: Եւ ապա ավանդական Կնուտ Համսունը մեզ ինչո՞վ է խանգարում: Այս տրամաբանությամբ մենք ոչ թե Հոռմ, այլ Ռոմա պիտի ասենք, ոչ թե Շեքսպիր, այլ Շեյքսպիր: Եղա՞վ:

Լեզվի մեջ ոչինչ երկրորդական չէ: Հենց օրերս (Հոկտեմբերի 12-ին) մեր «Ազգ» թերթը վերնագիր է դրել՝ «Ֆեդերյան» զբաղվելու է իրավական հարցերով»: Երբ այդ անունը կրող կազմակերպությունը չգիտի, որ հունական միթոսի մեջ արդարադատության աստվածուհու անունը հայերեն ոչ թե Ֆեմիդա է, այլ Թեմիս, ապա խմբագրության աշխատակիցները պարտավոր են իմանալ:

Մի անգամ «Գրական թերթի» խմբագիր Հովհաննես Գրիգորյանին հարցրի՝ ինչո՞ւ են տպագրվում այսքան շատ աղաւաղուծ ու անբովանդակ, այսքան անհամ ու անփույթ շարադրված գրվածքներ, ասաց (ուրիշ ի՞նչ ասեր), թե տրանք են մեր գրողները, ուրիշ գրողներ ունե՞ս... գրած զավակներ ու թոռներ ունենալով գիտեն, ասի արցունք են թափում: Թող ուրիշներն էլ իմանան (ասենք, այնքա՛ն է գրվել, որ հազիվ թե չիմանան), որ ընդհանրական դպրոցական ծրագրերն ու դասագրքերը կարծես հենց ստեղծված են երեխային գրքից վանելու, նրա միտքը ծուլացնելու համար:

Մի՞թե չեն տեսնում, որ մարդը չհայտարարված պատերազմ է մղում մանկավարժների եւ գրական հասարակայնության դեմ իր անորակ դասագրքերն ուժային միջոցներով պարտադրելու համար: Այստե՞ղ էլ, մանկավարժության մե՞ջ էլ ուժային թիրս միջոցներ:

Հերիք չէ՞...

Գիտե՞ք նախագահը քանի՞ քվե կլինի կորցրած Բլեյանի պաշտոնով: Եւ ոչ միայն նրա...

Ես չգիտեմ իմ բերած պատճառներից ո՞րը կրվա ավելի համոզիչ, բայց իրողությունն այն է, որ գրականության ընթերցողների թիվը սարսափելիորեն նվազում է: Եւ դա միայն ընթերցողների կորուստ չէ, այլեւ գրականության: Գիրքը գիրք է դառնում ընթերցվելիս, մինչ այդ դա տպագրված եւ կազմի մեջ դրված էջերի մի քանակություն է: Գրականությունը համաստեղծագործություն է գրողի եւ ընթերցողի: Նա է ընթերցողն է գրական արվեստ ստեղծող երկրորդ կողմը, ինչպես հանդիսատեսն է թատերական արվեստ ստեղծող երկրորդ կողմը: Ընթերցողն է, հանդիսատեսն է գրականությանն ու թատրոնին թելադրում իր պահանջները, ճաշակը, ընտրանքները: Փոխադարձ պայմանավորված երեւույթ: Ինչպես հանդիսատեսն է, այնպես էլ իր թատրոնն է: Ինչպես ընթերցողն է, այնպես էլ իր գրականությունն է: Եւ ընդհակառակը: Չուզակցիա, որ դժվար է խախտել:

Լավ ընթերցող ունենալու համար պետք է լավ գիրք գրել, ինչպես լավ ներկայացում ստեղծելու համար պետք է ունենալ լավ հանդիսատես: Առայժմ մեր գրողներին չի հաջողվում գրել այնպիսի գիրք, որ ձեռքից ձեռք անցնի, ընթերցողը բարձի տակ դրվի: Թե՞ այլեւս անդառնալիորեն անցել են այդ երանելի ժամանակները: Շատ ցավալի կլինի, եթե այդպես լինի: Կյանքը կկորցնի իր մեծ հրապույրներից մեկը:

Սակայն, դա էլ նորին մեծության ժամանակը ցույց կտա:

ԼԵՎՈՆ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ

Ինչո՞վ է հագեցած Հայաստանի ռադիոեթերը

Ամենաընդգրկունն ու տարածվածը ռադիոյի երաժշտական հաղորդումներն են, եւ ահա ամեն օր անխափան «Հիսուն-հինգ» երաժշտական հաղորդումը, այս, ոչինչ չասող վերնագրով, հաղորդումը, որն ամենայն հավանականությամբ կարող է տեւել հիսունհինգից ավելի կամ պակաս րոպեներ, ունի նաեւ հինգշաբթի օրը երեկոյան «Հիսունհինգին գումարած» (ի՞նչ կամ ինչքա՞ն) հաղորդում: Կարո՞ղ է մեզանից որեւէ մեկը երեւակայել, որ շաբաթվա որեւէ օր, Լոնդոնի կամ Վաշինգտոնի որեւէ տեղական հաղորդում ծայնասփռվի հայերեն «Հինգ-հինգ, երաժշտություն» նախադասությամբ եւ առաջ շարունակվի, չգիտեմ քանի րոպե, հայկական երաժշտության հաղորդումը: Անհնարին է, չէ՞, իսկ հակառակը, մեզ մոտ հնարավոր է դրա անգլերեն տարբերակը: Ժամը 21 անց 05 րոպեից հետո հանկարծ լսվում է անգլերեն «five, five, music» եւ ապա խլացնող երաժշտություն: Ի դեպ, ծրագրի հեղինակներ եւ հաղորդողներ Կարինե Հայրապետյանն ու Տիգրան Հարությունյանը երբեմն անթույլատրելի արտահայտություններ են արձակում եթեր (խնկական ժողովրդավարություն):

Օրինակ, Տիգրան Հարությունյանը ինչ-որ մեկի ծննդյան օրը շնորհավորեց «ամբողջ օրգանիզմով», հետո ուղղեց իրեն՝ «ամբողջ անձնականությամբ»: Մեկ ուրիշ առիթով Կարինե Հայրապետյանն իր գործընկերոջն զգուշացրեց. «Տիգրան, հերիք է բառախաղերով զբաղվենք, անցնենք մեր հիմնական գործին»: Պարզվեց, որ նրանց հիմնական գործը «հաճելի» երաժշտություն հաղորդելն է, որը շատ հազվադեպ է հաջողվում նրանց:

Յուրաքանչյուր օր անխափան, նույն ժամերին միացնում են ծայներիզները, հաճախ առանց մեկնաբանության, երբեմն-երբեմն երգահանի կամ կատարողի անունը հիշելով, իսկ երգի բառերի հեղինակները ինչպես այս, նմանապես նաեւ մյուս բոլոր հաղորդումներում, խորապես մոռացված են... Ինչո՞ւ, չգիտե՞նք, թե՞ դժվարանում են ասել...

Գրեթե նույնն է վիճակը յուրաքանչյուր չորեքշաբթի օր, ժամը 21 անց 05-ից հետո հաղորդվող «Աստղանի» երաժշտական ծրագրում: Միակ տարբերությունն այն է, որ այստեղ խոսքերն ավելի քիչ են, ավելի շատ է երաժշտությունը՝ ծղծղվող, միապաղաղ, հաճախ աղմկալից: Գրեթե ոչ մի հայկական երաժշտություն, ոչ մի հայկական կատարում, այստեղ միայն երբեմն հիշվում է կամ երգահանի, կամ կատարողի անունը:

Ահա եւ «այսպես ասած» ռադիո մինչ... մինչ... մինչ... կազմող եւ հաղորդող «այսպես ասած» Աշոտ Գեւորգյանը այնպիսի համարձակ գլուխ կատարեց, որն առայժմ անգերազանցելի է համաշխարհային մակարդակով: Աշոտ Գեւորգյանը «այսպես ասած», որոշեց մեզ հասնողի, ես նկատի ունեմ ունկնդիրներին, որ խոսկական երաժշտությունը լեզու չունի, լեզվական բոլոր պատնեշները հաղթահարելի են երաժշտության համար... սկսեց թվարկել «հաղթահարվող» լեզուները եւ հայտնագործեց մի նոր լեզու՝ «ակյուսհերեն», որը պարզվեց, որ նույնպես «հաղթահարելի» է:

Բոլոր խմբագրություն հաղորդում վարողները բողոքում են ժամանակի սղությունից, շտապեցնում են զրուցակցին, ում հրավիրել են հյուր: Փոխանակ իրենց հարցերն ու պատասխանները կամ ճկույթները տեղավորելու իրենց հատկացված ժամանակի մեջ, շտապեցնում են մարդկանց ու բողոքում ժամանակի սղությունից...

Ուշադիր լսեք այլ երկրներից ծայնասփռվող հայերեն հաղորդումները, ոչ մի գանգատ կամ բողոք, ամեն ինչ ճշգրտված է նույնիսկ երկվայրկյանով: Բնավ չեր խանգարի լավը ընդօրինակել:

Համեմատաբար լավ է ընկալվում «Ուրբաթ այս ժամին» ուրբաթօրյա «աշխարհի ամենասուղիղ եթերում» հաղորդումը: Փորձ է արվում չկրկնելու, ինչպես մյուս հաղորդումների ժամանակ, փորձ է արվում բարեկրություն մտցնելու... Բայց կազմող եւ հաղորդումը վարող Լիլիթ Մելոնյանը նախանձելով Աշոտ Գեւորգյանի նոր լեզու՝ «ակյուսհերեն» հայտնագործելուն, փորձեց գերազանցել նրան եւ ահա նոր ցնցող հայտնագործություն. «Միրելի ունկնդիրներ եւ յունկնդիրներ»... Առաջինը անհասկանալի մնաց «յունկնդիրները» սիրելի՞, թե ոչ, ըստ տրամաբանության, նրանք չեն լսում իրեն... Եթե այսպես ո՞ւմ է նա դիմում: Առաջին անգամ «յունկնդիր» նորահայտ բառը լսելիս ես սկսեցի կասկածել իմ լսողության վրա, դա 1996 թվականի օգոստոսի 9-ին էր, իսկ երբ նույն թվականի օգոստոսի 16-ին, 23-ին դարձյալ, այն էլ մի քանի անգամ կրկնվեց «յունկնդիր» բառը, նախ թեթեւացած շունչ քաշեցի, որ լսողությունս տեղն է եւ անմիջապես որոշեցի դիմել մեր լեզվաբաններին խնդրելով հստակ ուղղություն դարձնել այս նորաստեղծ, սխալ բառի՝ «յունկնդիր» վրա, եւ սահմանել նրա գործածության սահմանները...

Ամենատարածված հաղորդումներից մեկի՝ «Ստերեո ստուդիայի» մասին: Ծրագիրը կազմող եւ երբեմն այն վարող Կարեն Վարդանյանը հանկարծ մի օր հիշեց, որ եղել է աշխարհում մի երկրի ղեկավար, այդ երկրի առաջին եւ վերջին նախագահը, որն իր հանճարի ուժով ստեղծել էր մի նոր ազգ՝ «ռուսալեզու ազգաբնակչություն»... Եվ Կարեն Վարդանյանը նույնպես տեղայնացնելով այս գյուտը, ոռւսերեն դիմեց Հայաստանի «ռուսալեզու ազգաբնակչությանը»... Խնդրում ենք, պարզաբանել՝ ովքե՞ր են Հայաստանի տարածքում «ռուսալեզու ազգաբնակչություն» ազգի ներկայացուցիչները... Եթե ոչ, մենք էլ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների ժողովրդին կանվանենք «անգլիալեզու ազգաբնակչություն», Հարավային Ամերիկայի ժողովուրդներին «իսպանալեզու ազգաբնակչություն», կանադացիներին «ֆրանսալեզու ազգաբնակչություն», եւ այսպես շարունակաբար...

Ամփոփենք, երաժշտական այս ծրագրերը հաղորդվում են միայն անգլերեն տիրապետող ունկնդիրների համար մեծամասամբ, երբեմն-երբեմն նաեւ ֆրանսերեն, ռուսերեն, իսպաներեն եւ մեկ-մեկ էլ նաեւ հայերեն իմացողների համար... Չնայած լավ երաժշտությունը «հաղթահարում է» բոլոր պատնեշները, այնուամենայնիվ, մենք ապրում ենք Հայաստանում, որտեղ պետական լեզուն առայժմ հայերենն է:

Ի դեպ, նաեւ պետական լեզվի՝ հայերենի մասին: Այժմ հայտնենք մի քանի դիտարկումներ ռադիոհաղորդումների եւ այլ ելույթների մեջ ամեն րոպե անհասանելի կերպով հայերենի կրած անհամար տանջանքների մասին:

Ահա մի քանի ակնբախ օրինակներ:

Վիզա եմ առնում (չգիտեմ ինչերեն)- վիզանում եմ (հայերեն),

Ցավ եմ առնում (չգիտեմ ինչերեն)- ցավում եմ (հայերեն),

Ուրախություն եմ առնում (չգիտեմ ինչերեն) - ուրախանում եմ (հայերեն)

Զայրույթ եմ առնում (չգիտեմ ինչերեն) - զայրանում եմ (հայերեն)

Ահա մյուսը՝

«Երեւանը հանդիսանում է Հայաստանի մայրաքաղաքը», ո՛չ, չի «հանդիսանում», այլ «Երեւանը Հայաստանի մայրաքաղաքն է»:

«Ես հանդիսանում եմ հայ ժողովրդի զավակը», ո՛չ, չեմ «հանդիսանում», այլ «ես հայ ժողովրդի զավակն եմ»:

Այս «հանդիսանալը» գալիս է օտար լեզվամտածողությունից, այսինքն մտածում են մի լեզվով, որն էական բան չունի, խոսում են հայերեն «հանդիսանալով»: Ինչպե՞ս հասկանալ «հանդիսավոր նիստին գեկուցումով հանդես եկավ որն Սարգսյանը, կամ «մեր համույթը Վանաձորում հանդես եկավ համերգով»: Ինչո՞ւ է «զեկուցումով հանդես գալիս», այլ ոչ թե «զեկուցում», ինչո՞ւ է «համերգով հանդես գալիս», այլ ոչ թե համերգ տալիս»...

Եվ վերջապես, մեր լեզվում հիմա ամենից շատ չարչրկվող եւ ուղիղ եթերում, եւ հաղորդավարի, եւ զրուցակցի կողմից, երկու ծայնավորի՝ «ա» եւ «ը», «ուրեմն» բառի եւ «գիտեք ինչ» բառակապակցության մասին, որոնք այնքան շատ են մտցել անչափ, անտեղի եւ շատ գործածվելուց: Միայն մի ցայտուն օրինակ՝ մեր հասարակական կազմակերպություններից մեկի ղեկավարի 6 րոպե տեւած ելույթի ժամանակ հաշվել եմ ուղիղ 27 «ուրեմն»... Միջնակարգ դպրոցում սովորելիս, հոգեբանության առարկան անցնելիս, մեզ սովորեցնում էին, որ այս կամ այն բառը կամ բառակապակցությունը տեղի եւ անտեղի կրկնելը եւ շատ օգտագործելը վարժ խոսելու ունակության պակասն է, որի դեմ կարող է պայքարել յուրաքանչյուր ոք, եթե ուշադիր վերահսկի իր խոսքերը եւ ոչ թե կծկվա...

Խոսակցին «հասկանում ես» կամ «հասկանում եք» նախադասությամբ կամ վերջաբանով դիմելը անընդհատ փիլիսոփայական է: Արեւմտահայը երբեք չի ասի «կհասկնաս», նա մեղքը կվերցնի իր վրա «կրցա ինչպիսին հասկցնել»... սա է բարեկիրթ, քաղաքավարի մարդու խոսելաձեւը:

Այս թեման շատ ծավալուն է եւ արմենեին մտադրություն ու հնարավորություն չունենք լրիվ ներկայացնելու... Ամփոփենք, մի՞թե մեր համապատասխան տեղեկատվության նախարարությունը «յունկնդիր» է, եւ արդյո՞ք «յունկնդիր» է նաեւ լեզվի պետական տեսչությունը: Համենայն կլիներ հուսալ, որ սկսված այս զրույցը ավելի լայն եւ մասնագիտական շարունակություններ կունենա:

[illegible]

– Պարոն նախագահ, ժամանակակից Թուրքիայի պատմության մեջ առաջին անգամ Անկարայում ղեկավարում է իսլամիստ վարչապետ։ Դա Ձեզ գլխացավանք պատճառո՞ւմ է։

– Ամեն դեպքում ինձ ինչից չեն զրկում։ Ինչեւէ, ինձ դուր չի գալիս «իսլամիստ վարչապետ» արտահայտությունը։ Նման բնորոշումը սխալ եմ համարում։

– Չէ՞ որ պարոն Էրբաքանն իրեն հենց այդպիսին է համարում։

– Թուրքիայի բնակչության 99,9 տոկոսը մահմեդական է։ Այն անձնավորությունը, որի մասին խոսում եք, խորհրդարանական վերջին ընտրություններում հավաքել էր ձայների 21,6 տոկոսը։ Ի՞նչ եղավ ընտրողների 78,4 տոկոսը։ Միգուցե նրանք վա՞տ մահմեդականներ են։

– Միգուցե, դա իր անձնական կարծիքն է։

– Բայց հիմա նրա ձեռքին է իշխանությունը։

– Նա կոալիցիոն կառավարության վարչապետն է, իսկ կոալիցիայի պայմանագրում նման բան չկա։ Իր հայտարարության մեջ նա ասաց, որ կցանկանար զարգացնել Թուրքիայի եւ Արեւմուտքի կապերը եւ կանի ամեն ինչ ԵՄ անդամակցությանը հասնելու համար։ Պարոն Էրբաքանին պետք է գնահատել ըստ իր գործի եւ ոչ միայն ըստ իր խոսքերի։

– Դուք նրան երկար ժամանակ եք ճանաչում։ 1975 թ. նա Ձեր ղեկավարած կոալիցիոն կառավարությունում փոխվարչապետ էր։ Նա ամո՞ւր սկզբունքների կարգախոսներից մեկն էր։ Իրականում, սակայն, թուրքական բանակը Անատոլիայի հարավ-արեւելքում զանգվածային պայքար է մղում ապստամբների դեմ, որոնց Դուք ահաբեկիչներ եք անվանում։

– Խոսքն այստեղ ահաբեկչության մասին է բառիս բուն իմաստով։ Այն չպետք է ընկալել որպես մի շարժում, որի նպատակն է պետության կողմից ճնշված տարածքների ազատագրումը։ Մենք ոչ ոքից հող չենք խլել։ Թուրքերը, որոնք 1000 տարի առաջ եկել էին Անատոլիա, բյուզանդացիներից հետո հիմնադրեցին սելջուկների եւ օսմանների պետությունը։ Իսկ այդ պետության անբաժանելիությունը քննարկման ենթակա չէ։

Սիրիայից, ոմանք էլ՝ Իրանից։ Երբ արտասահմանը այս հանցագործներին դիտում է որպես ճնշված ազգի ազատամարտիկներ, ապա դրանով միայն օժանդակում է ահաբեկչությանը։

– Քրդական աշխատավորական կուսակցությունը՝ PKK-ն եւ նրա առաջնորդ Աբդուլլա Օջալանը, պատսպարություն եւ ապաստան են գտել հարեւան Սիրիայում։ Այնտեղ, ասում են, իրենց հենակետերն են, եւ այնտեղից էլ, իբր, նրանք զենք են ստանում։

– Ցավոք, այո, դա ցավ տվող փաստ է։ 1984-ից մինչեւ այսօր մենք կորցրել ենք 3759 ոստիկան եւ զինվոր, 3806 խաղաղ քաղաքացի, ընդամենը՝ համարյա 8000 մարդ, դրան ավելացրած՝ ավելի քան 10000 վիրավոր։ Սրանք բոլորը այն ահաբեկիչների ձեռքի գործն են, որոնց աջակցում է Սիրիան։ Մենք միշտ ձգտել ենք խաղաղ լուծում գտնել եւ Սիրիային էլ հասկացրել ենք, որ հարեւանների միջեւ նման բան չպետք է լինի։ Սակայն մենք այս խնդիրը կլուծենք թուրքական սահմանների ներսում։ Մենք վերջ կտանք ահաբեկչությանը, դա երկար չի տեւի։

«Թուրքիան Եվրոպայի մի մասն է»

Գերմանական «Շպիգել» հանդեսի հարցազրույցը Սուլեյման Դեմիրելի հետ

Բացառիկ զգոնությամբ է հետեւում նախագահ Ս. Դեմիրելը իսլամիստ վարչապետ Նեջմեթդին Էրբաքանի քաղաքական կուրսին։ Վերջինիս Թեհրան կատարած այցը վրդովմունք առաջացրեց Միացյալ Նահանգներում եւ եվրոպական իր գործակից պետություններում։ Ի տարբերություն արմատական Էրբաքանի, Դեմիրելը, որ սերում է Անատոլիայի գյուղական ընտանիքից, համարվում է արեւմտամետ Թուրքիայի ջատագով։ Միացյալ Նահանգներում ինժեների կրթություն ստացած 71-ամյա հայտնի քաղաքական գործիչը, մինչեւ 1993 թ. նախագահական պաշտոն ստանձնելը, իր փոփոխական կարիերայի ընթացքում 7 անգամ եղել է վարչապետ, 2 անգամ պաշտոնանկ է արվել ռազմական հեղաշրջման հետեւանքով։ Կիպրոսյան ճգնաժամի նոր բռնկումից հետո Դեմիրելը ջանք է գործադրում խուսափելու Թուրքիայի վաղեմի թշնամի Հունաստանի հետ բաժանված կղզու շուրջ վեճի հետագա սաստկացումից։

– «Նրանք, ովքեր մեր օգտին են քվեարկում, լավ մահմեդականներ են, նրանք, ովքեր մեր դեմ են քվեարկում, անհավատներ ու աթեիստներ են»։ Սա հենց Էրբաքանի ոճն է։

– Այսօր նա արդեն այլ կերպ է արտահայտվում։ Մեր սահմանադրությունը եւ օրենքները արգելում են կրոնը քաղաքական նպատակներով օգտագործել եւ կրոնական կրքեր բորբոքել։ Դա կարող է հանգեցնել երկրի պառակտմանը։ Ոչ ոք ի վիճակի չէ փոխել մեր պետության հիմքը՝ աշխարհիկ ժողովրդավարությունը։ Մենք ունենք չափազանց ամուր կառույցներ։

– Այդպիսի կառույցներից է պետության նախագահի պաշտոնը։ Դուք կընդդիմանա՞ք Թուրքիան աստծո պետության ճանապարհով տանելու փորձին։

– Նախագահն իրավունք ունի կասեցնելու կասկածելի օրենքները։ Սահմանադրական դատարանը իրավունք ունի մերժելու սահմանադրությանը հակասող ամեն մի օրենք։ Թուրքիան պլյուրալիստական երկիր է՝ ազատ քաղաքացիներով, ազատ մամուլով, ազատ միություններով։ Որպես քաղաքական գործիչ, ես 45 տարի պայքարել եմ լիբերալ տնտեսականության համար։ Ինչո՞ւ պետք է պատմությունը հետընթաց ձեւով զարգանա։

– Այդուհանդերձ, Թուրքիան կարծես թե կանգնած է տարանջատվող ճանապարհի եզրին. կմնա՞ խարսխված Արեւմուտքին, թե՞ կընտրի արեւելյան կողմնորոշում։

– Մենք Եվրոպայի մի մասն ենք։ Թուրքիան կմնա այն ճանապարհին, որը մատնանշել է մեծ Աթաթուրքը. արդիականացում, քաղաքակիրթ աշխարհի արժեքների պաշտպանություն, հանդուրժողականություն, կարծիքների ազատություն։ Մեր 550000 ուսուցիչների կեսը կանայք են։ Կանայք աշխատում են որպես դատավորներ, ինժեներներ, նախարարներ։ Վաղ թե ուշ մենք կդառնանք եվրամիության լիիրավ անդամ։ Մենք տարված չենք նոր ինքնություն հաստատելու մղումով։

– Ի՞նչ է նշանակում անձամբ Ձեզ համար իսլամը։ Այդ հավատքը անձնական ինչ-որ բա՞ն է, թե՞ նաեւ հասարակարգի ուղվածք՝ որոշակի օրենքներով, որոնք որոշում են համընդհանուր սոցիալական կյանքը։

– Իսլամը մարդու եւ Աստծո միջեւ է։ Այն, իհարկե, ամփոփում է որոշակի կանոններ հասարակության մեջ արդարացի, ճիշտ համագոյակցելու համար։ Նույնն է նաեւ քրիստոնեության մեջ։ Սակայն ոչ մի մահմեդական իրեն իրավունք չի վերապահի խառնվելու մեկ ուրիշի բնագավառին։

– Դա չի համապատասխանում Ձեր կառավարության նոր ղեկավարի աշխարհայացքին։ Նա այդ պաշտոնում առաջին այցը կատարեց այաթոլաների երկիր Իրան։ Ընտրարշավի ժամանակ Էրբաքանը նախագծում էր իսլամական համաշխարհային միության պատկերը, խոսում էր ՆԱՏՕ-ից դուրս գալու, եվրամիությունից հեռանալու մասին։

– Ես կարծում եմ, որ այդ ամենը նախընտրական պայքարի ... [illegible]

բունքների տեր մարդ է, թե՞ պարզապես իշխանության տենչիկ գործիչ։

– Նա համառորեն աշխատում է...

– Ինչի՞ համար։

– Ժամանակը կպատասխանի Ձեր հարցին։ Ես այս կառավարության հաջողություն եմ ցանկանում, որովհետեւ ես բարի կամքի տեր մարդ եմ։ Որպես նախագահ ես, անշուշտ, հսկում եմ, որ երկրում հավասարակշռություն եւ խաղաղություն պահպանվի։ Մեր ժողովրդավարական հանրապետության հիմնական դրույթները պետք է անձեռնմխելի մնան։

– Ձեր ձայնը մտահոգված է հնչում։

– Կարելի է պատկերացնել բազմաթիվ հարձակումներ պետության վրա ներսից եւ դրսից, սակայն ոչ մեկը դրանցից չի հաջողվի, քանի որ թուրքական պետությունը իր ամբողջականությունը պաշտպանելու համար զինված է լավագույն ձեւով։

– Անհրաժեշտության դեպքում կարի՞ք կլինի ռազմական ուժերի միջամտության, ինչպես դա 3 անգամ եղել է անցյալում։ Դուք ինքներդ 1971 թ. եւ 1980 թ. գեներալների պահանջով ստիպված էիք հրաժարական տալ վարչապետի պաշտոնից։

– Ո՛չ։ Պետությունը կպաշտպանվի ժողովրդի օգնությամբ։ Ռազմական հեղաշրջումները տեղի ունեցան, որովհետեւ գեներալները կարծում էին, թե երկիրը կործանվում է։ Այն չէր կործանվում, այլ նրանք ամեն անգամ կործանում էին քաղաքական կյանքը Թուրքիայում։ Եթե չլինեին այդ հեղաշրջումները, մենք հիմա 10 տարով առաջ կլինեինք։ Այնուամենայնիվ, ես համոզված եմ, որ թուրքերը ուղղակի սիրահարված են ժողովրդավարությանը եւ աշխարհիկությանը։

Պարոն Էրբաքանի Բարօրություն կուսակցության բոլոր ընտրողները չէ, որ արմատականներ են։ Թուրքական հասարակությունը այնքան ընդգրկուն է դարձել, որ նրան հնարավոր չէ մղել մի ուղղությամբ։

– Նախկին վարչապետ Թ. Չիլլերը դեռ ընտրարշավի ժամանակ նախազգուշացնում էր, որ Էրբաքանը Թուրքիան կտանի դեպի խավարի դարաշրջան։ Հիմա նա արտգործնախարարն է եւ Էրբաքանի տեղակալը։ Չէի՞ք կարող նրան համոզել հետ կանգնելու դաշինքից։ Չէ՞ որ նա, ի վերջո, Ձեր հետեւորդն է Ճշմարիտ ուղի կուսակցության նախագահի պաշտոնում։

– Ես որեւէ խորհուրդ չեմ տվել։ Նախագահը վեր է կանգնած կուսակցություններից, եւ իմ խնդիրը չէ միջամտել նրանց գործերին։

– Գաղտնիք չէ, որ Դուք կգերադասեիք մեկ ուրիշ կոալիցիա։

– Սա միակ հարցն է, որին չեմ ցանկանա պատասխանել։

– Չե՞ք կարծում, որ տիկ. Չիլլերը իրեն վտանգի է ենթարկում օգտագործվելու որպես սպասարկու եւ մի քանի ամիս հետո կառավարությունից դուրս է մղվելու։

– Այսօր Թուրքիայում ոչ մի կուսակցություն ի զորու չէ թելադրել իր կամքը երկրին։ Կոալիցիայի առկայությունը միշտ անհրաժեշտ է։

– «Խաղաղություն երկրում, խաղաղություն աշխարհում», սա հանրապետության հիմնադիր Աթաթուրքի

– Հնարավոր չէ՞, արդյոք, խռովությունները ճնշելու համար քաղաքական լուծում գտնել։

– Ինչպե՞ս կարող եք խոսել քաղաքական լուծման մասին, երբ կոտորում են անմեղ քաղաքացիներին։ Այս ահաբեկիչները չեն ներկայացնում մեր քրդախոս քաղաքացիներին, նրանք հանցագործներ են, եւ միանգամայն սխալ է նրանց համարել ճնշված ժողովրդի ազատամարտիկներ։ Մեր խորհրդարանի 550 պատգամավորներից 150-ը քրդական ծագում ունեն, սակայն նրանք քրդեր չեն, այլ՝ Թուրքիայի քաղաքացիներ։ Այսօր Ստամբուլում ապրում են քրդական ծագմամբ ավելի քան մեկ միլիոն բնակիչներ, բայց նրանք իրենց թուրք են կոչում։ Մեր երկրի բոլոր քաղաքացիները կարող են բնակություն հաստատել ցանկացած տեղում։ Այնուամենայնիվ, մենք տոգորված ենք միասնական պետության մեջ, մեկ դրոշի ներքո, խաղաղ ապրելու վճռականությամբ։

– Հանուն դրա Դուք պատրաստ եք խախտել մարդու իրավունքնե՞րը, ճնշե՞լ ազգային փոքրամասնություններին։

– Թուրքիային պետք է ճիշտ հասկանալ։ Մեզ մոտ առկա են բոլոր ժողովրդավարական կառույցները, որոնք գոյություն ունեն Գերմանիայում։ Ճիշտ է, գործնականում կան որոշ թերություններ, բայց մեր համակարգը լավն է, եւ մենք ջանում ենք վերացնել թերությունները կատարյալ ժողովրդավարության հասնելու համար։ Ոչ ոք մեզ մոտ երկրորդ կարգի քաղաքացի չի եղել։ Մենք միմյանց նկատմամբ եղբայրաբար ենք տրամադրված։ Այս երկրում չկան փոքրամասնություններ։ Թուրքիայի բոլոր քաղաքացիները ազատ են եւ իրավահավասար, անկախ իրենց ծագումից եւ հավատից։ Մեզ մոտ կան միայն առաջին կարգի քաղաքացիներ։

– Իսկ եթե որեւէ էթնիկական խումբ (ասենք քրդերը) իր ինքնությունը այլ կերպ է ըմբռնո՞ւմ։

– Դա կհանգեցնի Թուրքիայի պառակտմանը։ Իսկ եթե նման ձգտումները հովանավորվեն, մեզ մոտ կծագի նոր Բոսնիա կամ էլ նոր Լիբանան։ Այդ ահաբեկիչներից շատերը թափանցում են Հյուսիսային Իրաքից,

– Միգուցե այդ հարցում Դուք ցանկանում եք օգտագործել Իսրայելի փորձը։ Թուրքիան Իսրայելի հետ ստորագրել է ռազմական համաձայնագիր, որը բուռն քննադատության է արժանացել աշխարհում։

– Ոմանց կարծիքով մենք դաշնագրի պես մի բան ենք ստորագրել։ Բայց դա այդպես չէ։ Դա ռազմաուսումնական ծրագիր է, նմանատիպ համաձայնագրեր մենք ունենք 27 երկրների հետ։

– Իսրայելն իր ստեղծման պահից Մերձավոր Արեւելքում առանձնահատուկ պետություն է...

– ...Անշուշտ, բայց Իսրայելը նաեւ իրականություն է։ Արդյոք Իսրայելը վտա՞նգ է ներկայացնում Եգիպտոսի կամ Հորդանանի համար։

– Սիրիան չափազանց անհանգստացած է։ Չէ՞ որ Իսրայելը պահում է Գոլանի բարձունքները։

– Մեր համաձայնագիրը ուղղված չէ երրորդ երկրների դեմ։ Մենք էլ մեր հերթին չենք կարող Սիրիային խանգարել Հունաստանի հետ պայմանագիր կնքելուն։ Այդ բանը լավ էր հասկացել Եգիպտոսի նախագահ Մուբարաքը, որը վերջերս այստեղ էր գտնվում։

– Եվրոպան կշարունակի կասկածամտաբար հետեւել իրադարձությունների զարգացմանը Թուրքիայում՝ Էրբաքանի նոր կառավարության օրոք, ինչպես օրինակ, բանտերում շարունակվող հացադուլները եւ այլն։ Դուք չե՞ք վախենում, որ եվրամիությանն անդամակցելու առանց այն էլ ոչ փայլուն հեռանկարները կարող են վատանալ։

– Ոչ։ Եվրոպան եւ Թուրքիան միմյանց կարիքն ունեն։ Մեր երկիրը կամուրջ է դեպի Միջին Ասիա եւ Մերձավոր Արեւելք։ Մեր երկրի տնտեսությունը մեծ հնարավորություններ է ընձեռում։ Թուրքիան աշխարհի 10 վերընթաց զարգացող երկրներից է։ 10 տարի անց մենք կլինենք ԵՄ-ում։

– Ձեր նախորդը նախագահի պաշտոնում՝ 1993 թ. մահացած Թուրգութ Օզալը, կասկածում էր, թե եվրոպացիները չեն ցանկանում քրիստոնյա եվրամիության մեջ ընդունել իսլամական պետություն։

– Չեմ կարծում, թե ԵՄ-ը քրիստոնյաների ակումբ է, որը փակում է մահմեդականների մուտքը։ Դա կլիներ մարդու իրավունքների հռչակագրի կոպիտ խախտում։

– Իսկ եթե Թուրքիան իսկապես դառնա արմատական պետությո՞ւն։

– Դա արդեն ուրիշ բան կլիներ։ Բայց ես հավատացնում եմ՝ ամեն ինչ իր ընթացքով կգնա՝ տրամաբանական եւ բանական ձեւով։ Եվրոպան տեսել է, թե ինչ տեղի ունեցավ Իրանում եւ Ալժիրում, իսկ հիմա նա սարսափում է, որ իսլամական յուրաքանչյուր երկիր կանգնած է արմատականության վտանգի առաջ։ Սակայն Թուրքիան Ալժիր չէ։

«ՇՊԻԳԵԼ», 26 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1996 Թ.

ԱՇԽԱՐՀ

«Էմնիսթին» կոչ է անում ստեղծելու միջազգային քրեական դատարան

ԼՈՆԴՈՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ. ՓԱՍ։ «Էմնիսթի ինթերնեյշընըլ» հայտնի իրավապաշտպան կազմակերպությունը դիմում է ողջ աշխարհի բոլոր պետություններին մշտական միջազգային քրեական դատարան ստեղծելու կոչով։ Լոնդոնում տեղակայված այս միությունը ցանկանում է, որ հիշյալ դատարանը կազմավորվի մինչեւ 2000 թվականը եւ իրավասու լինի վճիռներ կայացնել ցեղասպանության եւ մարդկության դեմ գործված այլ լուրջ հանցագործությունների առնչությամբ։ «ՄԱԿ-ի կազմավորումից ի վեր միլիոնավոր մարդիկ են սպանվել համակենտրոնացման ճամբարներում, տանջանքների ենթարկվել, բռնաբարվել ու ոչնչացվել անպաշտպան գյուղերում... կամ զոհ դարձել այլ բարբարոսությունների ու զանգվածային բնաջնջման», հայտարարության մեջ գրել է կազմակերպության գլխավոր քարտուղար Պիեռ Սեյնը։ Նա ավելացրել է, թե Նյուրնբերգի ու Տոկիոյի պատերազմի հանցագործությունների տրիբունալները ստեղծվեցին երկրորդ աշխարհամարտից հետո հատուցելու պատերազմի զոհերին, որ մեղավորները պատասխանատվության են կանչվում։ «Տրիբունալները ժամանակավոր էին, իսկ մարդու իրավունքների ոտնահարումները շարունակվում են», ավելացրել է նա։ «Էմնիսթին» առաջարկում է, որ այս դատարանի դատավորներն անկախ լինեն եւ ոչ ենթակա ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի վետոյին, սեփական նախաձեռնությամբ սկսելով անհրաժեշտ նկատված գործերի քննությունը։ Պրն Սեյնը գտնում է, որ դատարանը երկար ժամանակ գործելու անհրաժեշտություն է ունենալու եւ պետք է առատորեն ֆինանսավորում ստանա ՄԱԿ-ից։

Ծրագրվում է 17 մլն դոլարանոց Իրան-Նախիջեւան գազամուղի կառուցում

ԹԵՀՐԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ. ՓԱՍ։ Թեհրանի ռադիոյի հաղորդման համաձայն, Իրանն ու Ադրբեջանը ծրագրում են 17 մլն դոլար արժողությամբ գազամուղ կառուցել իրանական գազը Նախիջեւան հասցնելու համար։ Գազամուղը տարեկան նվազագույնը 130 մլն խորանարդ մետր գազ կհասցնի Նախիջեւան։ 30 տարվա համար նախատեսված ծրագրի ընդհանուր արժեքը 700 մլն դոլար է։ Նախիջեւանն արդեն իսկ իր անհրաժեշտ էլեկտրաէներգիայի զգալի մասն ստանում է Իրանից։ Իրանի կոոպերատիվների նախարար Շաֆեին, որ նաեւ ադրբեջանա-իրանական տնտեսական համագործակցության հանձնաժողովի համանախագահն է, տեղեկացրել է, որ կողմերը ... [illegible] նաեւ հաղորդակցության միջոցների, օդագնացության, նավթի ու գազի, էներգետիկայի, առեւտրի եւ բանկային համակարգերում նախատեսվող ծրագրեր։ Իրանն [illegible]

ԱԶԳ

Մշակույթ

Երբեմ Լեւոն՝ այս բառակապակցությունը մեջս տպավորվել է մանկուց. «Երբեմ Լեւոն», ասում էր մայրս, եւ նրա պայծառ հայացքից ես հասկանում էի, որ նա վերհիշել է իր ջահելությունը։ Լեւոններից մեկը հայրս էր՝ Լեւոն Քալանթարը։ Մյուս երկուսն էին դերասան Լեւոն Երանյանը եւ նկարիչ Լեւոն Հազարապետյանը։ Երբեմ Լեւոնները ապրում էին Թիֆլիսում, երիտասարդ էին, հաճախ հանդիպում էին, երեքով սիրահետում միեւնույն կանանց։ Այդ խմբին հարում էր նաեւ Ռուբեն Մամուլյանը՝ ապագա աշխարհահռչակ կինոբեմադրիչը։ Սակայն խաղաղական իրադարձությունների ազդեցությամբ այդ մարդկանց ճակատագրերը կտրուկ փոխվեցին։ Ռուբեն Մամուլյանը անգլիացի սրտայի հետ ամուսնացած իր քրոջը հետեւելով մեկնեց Անգլիա։ Լեւոն Երանյանը տեղափոխվեց Բաքու։ Լեւոն Հազարապետյանը՝ Գերմանիա։ Եվ Լեւոններից միայն մեկը՝ հայրս, Ալեքսանդր Մյասնիկյանի հրավերով, ընտանյոք մեկնեց Երեւան, որտեղ նրան վիճակված էր դառնալու Հայաստանի առաջին պետական թատրոնի հիմնադիրը, որն ավելի ուշ կոչվեց Սունդուկյանի անվան թատրոն։

Այս նոթերում ես ուզում եմ պատմել Լեւոն Հազարապետյանի մասին։ Այսօր, թերեւս, ես Հայաստանում այն քչերից մեկն եմ, որոնք կարող են ինչ-որ բան ասել այդ մարդու մասին։ Եվ ոչ թե այն պատճառով, որ ճանաչել ու տեսել եմ նրան (նման բան չի եղել. նա արտասահման է մեկնել իմ ծնվելուց շատ առաջ), այլ այն պատճառով, որ մանկությանս տարիներին շատ խոսակցություններ եմ լսել այդ արվեստագետի մասին։

Լեւոն Հազարապետյանին առնչվող խոսակցությունները մեր ընտանիքում այսպես ասած օրոշակի հրապարակություն ունեին այն կապակցությամբ, որ մեզ հետ Սպանդարյան (ներկայումս Արամի) փողոցի միեւնույն՝ թիվ 9 տանն ապրում էր Լիսիցյանների ընտանիքը։ Ստեփան Լիսիցյանը հայտնի ազգագիր էր։ Նրա դուստր Սրբուհին հետագայում դարձավ արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր «Հայ ժողովրդի հին պարերը եւ թատերական ներկայացումները» հիմնարար աշխատության հեղինակ։ Նույն տանն ապրում էր նաեւ Սրբուհու որդին՝ Ռոլանը։ Լեւոն Հազարապետյանը Սրբուհու ամուսինն էր։ Ճիշտ է, այդ ժամանակ՝ նախկինում։ Նրանք ամուսնացել էին Թիֆլիսում, որտեղ Սրբուհին գլխավորում էր իր իսկ հիմնած արտասանության, ռիթմիկայի եւ պլաստիկայի ստուդիան, որն ավելի ուշ վերափոխվեց ռիթմիկայի ու պլաստիկայի ինստիտուտի։ Սրբուհին ղեկավարում էր նաեւ պարախմբեր, որոնք հանդես էին գալիս Թիֆլիսում եւ Անդրկովկասի այլ քաղաքներում։ Նրանց հաճախակի կյանքն անհաջող դասավորվեց, ինչը, թերեւս, որոշակի դեր խաղաց Լեւոն Հազարապետյանի երկրից մեկնելու վճռի կայացման մեջ։

Ռոլանի ճակատագիրը ողբերգական եղավ։ Այն ժամանակ ասում էին, թե գերմանացիներին թիրախ դարձնելով գերմաներենը, նա նախակարապություն է սկսել կառուցելու հետ։ Նրան երեւանյան համալսարանի պատմության ֆակուլտետի ուսանողին, ծերքակալեցին կազմակերպիչներից մեկը, որի համար էլ բանտարկվել էր իր ընկերների հետ։ Շուտով նա զոհվեց, թեեւ մորը հայտնեցին, թե որդին աքսորված է, եւ դրանից հետո տարիներ շարունակ Սրբուհին նամակներ ու ծանրոցներ էր առաքում մտացածին հասցեով, որ նույնպես իրեն տվել էին պետանվտանգության մարմինները։

Մի անգամ, կարծեմ 1975 թվականին, երբ հյուր էի գնացել Երվանդ Քոչարին, վարպետից հետաքրքրվեցի, թե ինքը արտասահմանում ծանո՞թ է եղել նկարիչ Հազարապետյանին։ Քոչարը, որն այն ժամանակ արդեն ծանր հիվանդ էր, աշխուժացավ եւ արտաբերեց. «Օ՜, Հազարապետյան...»։

Ցավոք, բայց ես մտապահել եմ միայն այդ արտահայտությունը։ Ամենայն հավանականությամբ, խոսակցությունը պարզապես ընդհատվել էր, ըստ երեւույթին ինչ-որ բան խանգարել էր։

Երվանդ Քոչարին ուղղված հարցս պայմանավորված չէր լոկ մանկության հուշերով։ Բանն այն է, որ դրանից մի քանի տարի առաջ կարդալով Թոմաս Մանի «Կախարդական լեռ» վեպը, ես հանկարծ հանդիպեցի արտասովոր Լեո ֆոն Հազարապետյան անվանը։ Այդ կերպարը հայտնվում է նաեւ վեպի վերջում։ Այդ ժամանակվանից ես գիրքը չեմ վերընթերցել, բայց թվում է, թե Թոմաս Մանը նկարագրում է ռուս լեհ ազնվականի, որը Շվեյցարիայում պալարախտով հիվանդների բարձր լեռնային առողջարանում մասնակից է յուրօրինակ «պատվախնդրական գործի»։

Բայց Թոմաս Մանը որտեղի՞ց է վերցրել այդ կերպարը։ Ո՞վ է դրա նախատիպը։ Պարզ է, որ բուն Լեո ֆոն Հազարապետյան անունը ինչ-որ խաղարկայինից բան ունի։ Ինքը՝ գրողը արդյոք իմացե՞լ է այդ մասին։ Հանդիպե՞լ է արդյոք նման անուն ունեցող մարդու։ Կամ գուցե լսել կամ կարդացե՞լ է նրա մասին։ Չէ՞ որ վեպը լույս է տեսել 1924 թվականին, այսինքն այն ժամանակ, երբ մեր հայրենակիցն արդեն հաստատվել էր Գերմանիայում։ Եվ արդյո՞ք այդ մարդը որեւէ ընդհանուր բան ունի Լեւոն Հազարապետյանի հետ։

Ես լավ հարաբերություններ ունեի Սրբուհի Լիսիցյանի հետ, եւ հիմա ինձ զարմանալի է թվում, որ ոչ մի անգամ նրա հետ չեմ խոսել «Կախարդական լեռան» կամ Լեւոն Հազարապետյանի մասին։ Գուցե ինձ հետ էր պահում նրբանկատությունը. այնուամենայնիվ նրանք բաժանված էին։ Ասենք, ինքն էլ երբեք չէր խոսում նախկին ամուսնու մասին...

Լեւոն Հազարապետյան՝ տարաբախտ արվեստագետ

Չգիտես ինչու, ես հաճախ եմ վերհիշում Լեւոն Հազարապետյանին, թեեւ նրան երբեք չեմ տեսել։ Ինչպե՞ս դասավորվեց նրա կյանքն արտասահմանում, շարունակե՞լ էր արդյոք այնտեղ արվեստով զբաղվել, թե ժամանակը վատնում էր Թոմաս Մանի հերոսի նման։ Որեւէ տեղ պահպանվե՞լ են արդյոք նրա աշխատանքները։ Համենայնդեպս, Հայաստանի պատկերասրահում դրանք չկան. այդ մասին մի քանի տարի առաջ ինձ հայտնեց պատկերասրահի նախկին տնօրեն Ալեքսանդր Տեր-Գաբրիելյանը։

Անցյալ տարի ես ծանոթացա Սրբուհի Լիսիցյանի ազգականուհու՝ պատմագիտության թեկնածու Լիլյա Վարդանյանի հետ։ Պարզվեց, որ ինքն ունի Լեւոն Հազարապետյանի երկու գծանկար աշխատանք։ Դրանցից մեկը, որն իրենից ներկայացնում է Ս. Լիսիցյանի պարախմբի խորհրդանշանը (ի դեպ, այն գովազդվում էր որպես Հազարապետյանի եւ Լիսիցյանի համույթ), Լ. Վարդանյանի սիրահոժար համաձայնությամբ վերարտադրված է այս էջում։ Անձամբ Հազարապետյանին Լիլյան չի ճանաչել։ Նա հայտնեց, որ Սրբուհին Հազարապետյանի հետ վերջին անգամ տեսնվել է Գերմանիայում 1926 թ., երբ այնտեղ հյուրախաղերի էր մեկնել իր պարախմբով։ Սրբուհու հետ էին փոքրիկ Ռոլանը, Սրբուհու կրտսեր քույր Նազիկը, Լիլյայի մայրը, որը նույնպես հանդես էր գալիս համույթում։ Այդ հյուրախաղերի կազմակերպմանը գործուն մասնակցություն էր ունեցել Հազարապետյանը։ Լիլյան ասաց, որ ըստ երեւույթին, նա եղել է տաղանդավոր նկարիչ, թեեւ փափկասուն եւ բոհեմական կենսակերպի սիրահար։ Նա հրաժարվել էր վերադառնալ ԽՍՀՄ եւ այդ պատճառով, ըստ երեւույթին, վերջնականապես խզվել էր կապը ընտանիքի հետ։ Նա մահացել էր արդեն պատերազմից հետո, կարծեմ՝ Ֆրանսիայում։

Որեւէ մեկը Եվրոպայում տեղեկություններ ունի՞ արդյոք այդ մարդու մասին։

ԿԱՐԵՆ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Փարիզը նշում է Ֆիցջերալդի հարյուրամյակը

Գրողներից քչերին է բախտ վիճակվել կենդանության օրոք ծննդյան հարյուրամյակը նշել կամ վախճանվելուց հետո հիշվել այդ առիթով հետագա սերունդների կողմից։ Այս երկրորդ առումով բացառությունների թվին է պատկանում ամերիկացի հայտնի վիպասան Ֆրենսիս Սկոթ Ֆիցջերալդը, որի ծննդյան հարյուրամյակը լրացավ այս տարի։ Ըստ հոկտեմբերի 7-ի «Նյուզուիք» հանդեսի էջերի, այս ամսվա առաջին շաբաթվա ընթացքում Փարիզի հայտնի «Մաքսիմ» եւ «Ռիցս» ճեմ՝ ռեստորաններում մեծ հանդիսավորությամբ հիշատակի ծառայություններ են տրվել նրա հոբելյանի առթիվ։ «Վան Քլիֆ է Արփել» մեծահարուստ ոսկերչական նախաձեռնությամբ կոկտեյլի երեկո է կազմակերպվել, որտեղ հավաքվածները բաժակ են բարձրացրել նրա պատվին։ Ավելի նեղ շրջանակով մի հավաքույթ էլ տեղի է ունեցել «Պլաս Վանդոմում», որին իր շլացուցիչ արծաթազույն զգեստով մասնակցել է նաեւ նրբագեղ գերասան Շերոն Սթոունը։ Այն հարցին, թե ինչու են մարդիկ, իր կարծիքով, դեռ սիրում Ֆիցջերալդին եւ Փարիզը, նա պատասխանել է. «Հենց այն պատճառով, որ նա կարողացել է նկարագրել այս քաղաքի անհասանելի, երեւակայական թվացող ճոխությունն ու մարդկանց խորը, երբեմն անբացատրելի թվացող զգացմունքները»։

Իր «Վերջին Բաբելոն այցելելով» եւ «Գիշերն անույշ է» գործերում Սկոթ Ֆիցջերալդը հիանալի վարպետությամբ է պատկերել 20-30-ական թթ. Փարիզի կավարես ճոխությունն ու մարդկանց անկումային տրամադրությունները։

Հետաքրքրական է այն, որ այսօրվա Փարիզում, ըստ ամերիկյան շաբաթաթերթի, շատ բան է գրոսաշրջիկներին հիշեցնում այդ ժամանակները։ Այս տարվա նորաձեւության ցուցասրահներում կարելի էր տեսնել գրողի նկարագրած «մինչեւ համարյա գետին հասնող հոլունքներով զգեստները, որոնք սեղմ են մեջքի մասում եւ ազատ ու ծածկող ներքեւում»։

Հ. Ծ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Կոմիտաս, Արամ Խաչատրյան եւ Գոհար Գասպարյան լուսատուներ

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Աստղերի գրանցման միջազգային ծառայության որոշմամբ տիեզերական երեք լուսատուներ այսուհետ կկրեն հայ խոշորագույն երաժիշտներ Կոմիտասի, Արամ Խաչատրյանի եւ Գոհար Գասպարյանի անունները։ Հոկտեմբերի 15-ին, Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի 75-ամյա հոբելյանական հանդեսի ժամանակ, Գոհար Գասպարյանին իր անվամբ կոչված աստղի քարտեզն ու անվանակոչության վկայագիրը հանձնեց ԱՄՆ համաշխարհային աջակցության եւ զարգացման կազմակերպության նախագահ Ռիչարդ Նայը։ Իսկ երգչուհին կրկին հիացրեց ներկաներին՝ Օբերի «Ծիծաղի տոնակում» երգի հրաշալի կատարմամբ։

Ավարտվեց Գյումրիի թիվ 1 դպրոցի գլխավոր մասնաշենքի վերականգնումը

Անցած տարի «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը ստանձնեց Գյումրիի թիվ 1 դպրոցի վերականգնման ծրագիրը, որը ֆինանսավորում է Ամերիկայի հայ ավետարանչական ընկերակցությունը (AMAA)։ Երկրաշարժից տուժած եւ անմխիթար վիճակում գտնվող այս հին շինությունը կրթական դաստիարակություն լինելուց բացի նաեւ ճարտարապետական ինքնատիպ հուշարձան է եւ մաս է կազմում «Կումայրի» պատմաճարտարապետական արգելոցին։ Հոկտեմբերի 11-ին շահագործման հանձնվեց դպրոցի գլխավոր մասնաշենքը, որն արդեն պատրաստ է ընդունելու աշակերտներին։ Շինարարությունն իրականացրել է «Հայուղսիբշին» տրեստի թիվ 5 շինվարչությունը, որը նաեւ կից մասնաշենքի շինարարության կապալառուն է։ Մինչեւ տարվա վերջ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը կավարտի նաեւ կից՝ նոր մասնաշենքի շինարարությունը։ Սա երկրորդ կրթական հաստատությունն է, որ կառուցել է հիմնադրամը Գյումրիում։ Առաջինը՝ Գյումրիի մանկավարժական ինստիտուտը շահագործման է հանձնվել 1994 թ.։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Որտե՞ղ է «ամենաթանկագին մասունքը»

Միրարփի Տեր-Ներսեսյանի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ

1970-ի հոկտեմբերի 16-ին Լուվրի համալիրի Մարսան սրահում բացված «Հայկական արվեստը Ուրարտուից մինչեւ մեր օրերը» ցուցահանդեսում, որը գործեց մինչեւ 1971-ի հունվարի 10-ը, ես, որպես ցուցահանդեսի անդամ, բազում առիթներ եմ ունեցել հանդիպելու արվեստաբան, բյուզանդագետ ու հայագետ Միրարփի Տեր-Ներսեսյանին, որի ծննդյան 100-ամյակին էր նվիրված վերջերս Երեւանում կայացած «Հայ արվեստը եւ ճարտարապետությունը» միջազգային գիտաժողովը։

Ցուցահանդեսի բացման օրը Միրարփի Տեր-Ներսեսյանը Գառզուի, Անրի Վեռնոյի, Շարլ Խաչատրյանի, Ֆենոլի եւ այլոց հետ պատվավոր հյուրերի թվում էր, եւ նա, ինչպես եւ փարիզահայերից շատերը, գրեթե ամբողջ օրը չհեռացավ ցուցադրության սրահներից, ամենայն բծախնդրությամբ զննում եւ քննում էր յուրաքանչյուր ցուցանմուշը։ Բնականաբար, նրան հատկապես հետաքրքրեցին Մաշտոցի անվան Մատենադարանից բերված 22 ձեռագրերն ու պատառիկները, որոնց մանրազնին ուսումնասիրությանը նա հետագայում նվիրեց շատ օրեր։ Այդ ուրքաթների ժամանակ նա հետաքրքիր տեղեկություններ էր հաղորդում ձեռագրերի ու դրանց ծաղկողների մասին։

Օրերից մի օր ես իմացա, որ Սենտ Օնորե փողոցի 221 համարում գտնվող կոշիկի խանութի տերեր, արվեստագետ-կոշկակարի համբավ ունեցող Սարգիս Տեր-Բալյանը, գեղարվեստական այլ արժեքների հետ միասին, նաեւ հայկական 4 ձեռագիր ունի։ Ես եղա խանութում, ուր ապակե պահարանում էին Այվազովսկու եւ Մախոխյանի ծովանկարները, ինչպես նաեւ գանավոր կոշիկների մանրակերտ կտորներից ոսկեզարդված սեփական ստեղծագործությունները։ Խանութի տիրոջ ասելով, նա Այվազովսկու 20 նկար ունի։ Ես հատկապես հետաքրքրվեցի ձեռագրերով, որոնցից 3-ը մագաղաթյա էին։ Մեկը ավետարան էր (Սեբաստիա, 1668), մյուսը՝ շարական (997՞), երրորդը՝ Նարեկ (19-րդ դ.), իսկ չորրորդի կազմը մագաղաթ էր, կազմը՝ թուղթ։ Իմ խնդրանքով Միրարփի Տեր-Ներսեսյանը գրեթե մի ամբողջ օր անցկացրեց խանութում՝ ուսումնասիրելով դրանք։ Նրա ասելով, այդ ձեռագրերը հետաքրքիր էին, բայց բացառիկ չէին։ Երբ խոսք բացվեց, որ կոշիկի խանութում ձեռագրերին փչացման վտանգ է սպառնում, եւ առաջարկվեց դրանք նվիրել Մատենադարանին, Սարգիս Տեր-Բալյանը կտրականապես մերժեց, ասելով, որ ինքը դրանց համար շատ թանկ է վճարել։ Դրանով էլ ավարտվեցին մեր բարեխոսությունները ի նպաստ Մատենադարանի։

Ցուցահանդեսի տարածքից դուրս Միրարփի Տեր-Ներսեսյանի հետ իմ հաջորդ հանդիպումը տեղի ունեցավ 1970-ի դեկտեմբերին, Փարիզի նշանավոր ադամանդագործ Սարգիս Չերքեզյանի տանը, որն ինձ ու Միրարփի Տեր-Ներսեսյանին ճաշի էր հրավիրել։ Այստեղ իմացա, որ արվեստաբանը սրանց դպրոցի ազգականուհին է։

Ինչպես ամեն մի մեծահարուստ, Սարգիս Չերքեզյանի պարծանքը միայն իր ադամանդները չէին, իր հարստությունը։ Նրա պալատում, Մեյսոնյան ֆոնդի հիմնադիրը եղել է իր հոր ազատարան։ Այստեղ նաեւ խոսք բացվեց Տրապիզոնից փրկված հայկական ձեռագրերի մասին։ Միրարփի Տեր-Ներսեսյանն ասաց, որ դրանցից 4-ը այդ տեսել է, չհայտնաբերեցին։ Ինքը ծանոթ էր դրանցից մեկին, իսկ մնացած 3-ի մասին չէր տեսել։

Միրարփի Տեր-Ներսեսյանի հետ վերջին հանդիպումը ես ունեցա նրա տանը՝ Պոռտ դը Վերսայում։ Նա ինձ ու ցուցահանդեսի աշխատակիցներից Սիլվա Քեռոյանին 1970-ի դեկտեմբերի 16-ի շաբաթ օրը ճաշի էր հրավիրել։ Մեզ դիմավորեցին Միրարփին ու նրա քրոջ հասակակից քույրը, որը 1921 թվականից ապրում էր այդ տանը։ Նա ժամանակին զբաղվել է նկարչությամբ, եւ սենյակի պատերը զարդարված էին նրա ստեղծագործություններով (մեծամասամբ ծաղիկներ)։

Ճաշից եւ սրճարանի զրույցներից հետո տանտիրուհին որպես Մատենադարանին նվեր մեզ հանձնեց երկու ձեռագիր եւ մեկ հնատիպ։ Նա մեզ ցույց տվեց նաեւ մի մասունք, որոնք ընդունել Միրարփին հանցելին իրենց ծնողները եւ դարձել պահպանում բազմաթիվ անվանի գրական ու հասարակական գործիչներ, այդ թվում նաեւ 1915-ի Մեծ եղեռնին զոհ գնացած գրողներ ու բանաստեղծներ։ Ես միայն պատահաբար բացած էջում կարդացի Հրանտ Ասատուրի եւ Սիպիլի գրառումները։

Ես վախվխելով ասացի, որ այդ հուշամատյանի տեղը Երեւանի Ե. Չարենցի անվան գրականության ու արվեստի թանգարանն է։ Միրարփի Տեր-Ներսեսյանը դողդոջուն ձեռքերով ինձ վերցրեց մատյանը՝ բառացիորեն ասելով հետեւյալը. «Դուք իրավացի եք, բայց սա իմ ամենաթանկագին մասունքն է, որից ես առայժմ չեմ կարող բաժանվել»։ Այժմ, երբ մեզ հետ չէ մեծանուն հայուհին, արժե, որ շահագրգիռ կազմակերպությունները հետաքրքրվեն Միրարփի Տեր-Ներսեսյանի «ամենաթանկագին մասունքի» ճակատագրով, որն անհերքելի հավանականությամբ լինելու է ազգային համազգային արժեք ներկայացնում։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Մարզական

ԿՈՆՖԵՐԱՆՍ

Հայկական սեղանի թենիսի փառքը դեռ է վերականգնել

ՊԵՐՃԱՆՈՒՀԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Տեղի ունեցավ հանրապետության սեղանի թենիսի ֆեդերացիայի 2-րդ կոնֆերանսը: Վերջին 4 տարիներին կատարված աշխատանքների մասին հաշվետու զեկուցումով հանդես եկավ ֆեդերացիայի նախագահ Ռոբերտ Ասատրյանը: Խոսելով ունեցած հաջողությունների մասին, նա նշեց, որ մեր հավաքականն առաջին անգամ մասնակցեց Գյոթեբորգ քաղաքում անցկացված աշխարհի առաջնությանը 1993 թվականին: Մեր պատվիրակները հանդես են եկել մի շարք միջազգային մրցաշարերում ամբողջական կազմով, բացառությամբ երկուսի, իսկ այս տարի մեր հավաքականի ներկայացուցիչները հանդես եկան Բելգիայում եւ Ֆրանսիայում կայացած միջազգային մրցաշարերում: Թեեւ Հայաստանի սեղանի թենիսիստները նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների մեջ միջազգային մրցաշարերում ունեցած նվաճումների արդյունքներով ընթանում են 3-րդ տեղում, բայց ընդհանուր առմամբ հաջողությունները գոհացուցիչ չեն: Մեր սաները հիմնականում զբաղեցնում են 19-20-րդ տեղերը: Իսկ դա նշանակում է, որ Հայաստանի սեղանի թենիսը վերջին 10 տարիներին անկում է ապրել: Պատճառներից մեկն այն է, որ մենք չունենք մարզիկների եւ մարզիչների կատարելագործման կենտրոն: Մարզիչները խենց սաների տեխնիկատակտիկական, ֆիզիկական պատրաստականության, բարոյականի եւ հոգեբանական գործոններին հետեւելու փոխարեն հետաքրքրվում են միայն պանն գնով հաղթանակ տանելու հարցերով: Այստեղ մեղքի իր բաժինն ունի նաեւ ղեկավար մարզիչ Բագրատ Բուռնազյանը, որն ունենալով իրավական մեծ լծակներ, չկարողացավ մարզիչներին ժամանակին դնել աշխատանքային ճիշտ ուղու վրա: Կադրերի ուսակական հատկանիշների կատարելագործմանը միծապես խանգարում են նաեւ անբարեկարգ եւ ցուրտ դահլիճները: Թերությունները շատ են, ապաակող, որոնց վերացման ուղիների եւ ֆեդերացիայի կողմից կատարվելիք աշխատանքների մասին խոսեցին կոնֆերանսի պատգամավորներ, Հայաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեի նախագահ, ԱԺ պատգամավոր Ալեքսան Ավետիսյանը, Պետրոս Տեր-Պետրոսյանը, Լեւոն Խաչատրյանը, գլխավոր մարզիչ Վիգեն Ոսկանյանը, Սամվել Հարությունյանը, Լեռնային Ղարաբաղի սեղանի թենիսի ֆեդերացիայի քարտուղար Սերգեյ Ավանեսյանը եւ ուրիշներ: Նրանք նշեցին, որ անհրաժեշտ է հոգ տանել սեղանի թենիսի էլ ավելի մասսայականացման, մարզադահլիճների բարեկարգման, մարզական աշխատանքների կատարելագործման եւ, ամենակարեւորը, ավելի շատ միջոցառումներ կազմակերպելու ճանապարհով հայկական սեղանի թենիսի նախկին փառքը վերականգնելու ուղղությամբ:

Միաժամանակ նշվեց, որ հանրապետությունում գործող մարզական ֆեդերացիաներից սեղանի թենիսի ֆեդերացիան առավել գործունյա կազմակերպություն է եւ դա հիմնականում սեփական նախաձեռնություն հանդես բերելու արդյունք է: Արծարծվեցին Լեռնային Ղարաբաղում այդ մարզաձեւին առավել շատ ուշադրություն դարձնելու, նրա մարզիկներին նույնպես միջազգային մրցաշարերին մասնակից դարձնելու, բանակում ծառայող մարզիկների ուսակական հատկությունները պահպանելու, մարզադահլիճները բարեկարգելու, յուրաքանչյուր դպրոցում մարզաձեւեր ուսուցանելու, ֆեդերացիայի առանձին հանձնաժողովների աշխատանքը ակտիվացնելու եւ այլ բնագավառներին վերաբերող հարցեր:

Կոնֆերանսը ֆեդերացիայի աշխատանքը գնահատեց բավարար: Տեղի ունեցան ընտրություններ: Կրկին ֆեդերացիայի նախագահ ընտրվեց Ռոբերտ Ասատրյանը, տեղակալներ՝ Պետրոս Տեր-Պետրոսյանը եւ Լեւոն Խաչատրյանը, քարտուղար՝ Սամվել Հարությունյանը:

ՏԻՐԱՆԱ

Ալբանիայի ազգային հավաքականի մարզիչը հրաժարական տվեց

ՏԻՐԱՆԱ, ՆՏ-DPA: Երեքշաբթի օրը Ալբանիայի ֆուտբոլի ազգային հավաքականի մարզիչ Նեշտան Բաջկոն հրաժարական է տվել, որը հաջորդել է անցյալ շաբաթ Պորտուգալիայի հավաքականից կրած խոշոր հաշվով պարտությանը: Բաջկոն, որն այդ պաշտոնը ստանձնել էր 1994-ի օգոստոսին, Տիրանայում կայացած մամլո ասուլիսում ասել է, որ իր հրաժարականը արդյունք է անցյալ շաբաթ Տիրանայում կայացած աշխարհի առաջնության ընտրական հանդիպման ժամանակ իր թիմի պարտության: Մարզիչը լրագրողներին հայտնել է, որ երկրին այժմ նոր հավաքական եւ նոր մարզիչ է հարկավոր: Եվրոպական 9-րդ գոտում բացի Ալբանիայի թիմից ընդգրկված են նաեւ Հայաստանի, Գերմանիայի, Հյուսիսային Իռլանդիայի եւ Ուկրաինայի հավաքականները:

Նշենք, որ Ալբանիայի հավաքականի նոր մարզչին իր թիմին ղեկավարելու առաջիկայում կսպասվի Հայաստանի հավաքականի հետ հանդիպումը:

ՇԱԽՄԱՏ

Շարանսկին հաղթել է Կասպարովին

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՏ-AFP: Իսրայելի առեւտրի եւ արդյունաբերության նախարար Նաթան Շարանսկին, որը նախկին խորհրդային այլախոհական է, մասնակցել է երեքշաբթի օրն այդ երկրում կայացած 24 խաղատախտակի վրա միաժամանակյա խաղի սեանսին, որը տալիս էր աշխարհի եւ երեւանյան վերջին օլիմպիադայի չեմպիոն Գարրի Կասպարովը, եւ նրա նկատմամբ հաղթանակ տարել: Կասպարովը հաղթել է 17 մասնակցի, ոչ-ոքի ավարտել հանդիպումներից չորսը եւ պարտություն կրել երեքում: Այդ թվում եւ Շարանսկու հետ պարտիայում (կատարվել է ընդամենը 25 քայլ): Շարանսկին մարզախաղի եւ նախկին Խորհրդային Միությունում հայտնի էր որպես մարտիկ իրավունքների պաշտպան:

Իտալիայում մեր թիմը հանդես կգա քառյակով

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: 1997 թվականի փետրվարին իտալական Սեստրիերե քաղաքում կայանալիք լեռնադահուկային սպորտի աշխարհի առաջնությունում Հայաստանը ներկայացնելու են 4 մարզիկներ՝ մարզաձեւի Ծաղկաձորի մարզական դպրոցի սաները: Ի դեպ, նրանք կրում են Հարությունյան ազգանունը, ինչպես նաեւ թիմի գլխավոր մարզիչ, Ծաղկաձորի մարզադպրոցի տնօրեն Լեւոն Հարությունյանը:

Լեռնադահուկային սպորտի ՀՀ ֆեդերացիայի փոխնախագահ Ալֆրեդ Վարդանյանը հայտնեց, որ բոլոր անհրաժեշտ թղթերն արդեն ուղարկված են Իտալիա: Նա ավելացրեց նաեւ, որ Հայաստանի լեռնադահուկորդները մտադիր են բարձրացնել իրենց միջազգային գործակիցը, իսկ ... աշխարհի առաջնությունը, որը կայացավ իսպանական Սիերա Նեվադա քաղաքում, ցույց տվեց, որ նրանք ունեն այդ հնարավորությունը:

■ «ԱՆԻ-90» Լ. Տ. Ը-Ն ԿԱՏԱՐՈՒՄ Է ԲՈԼՈՐ ՏԵՍԱԿԻ ■
ԱՎՏՈԴՈՂԵՐԻ ԵՐԱՇԽԻՔՈՎ ՎՈՒԼԿԱՆԱՑՈՒՄ

■ՀԱՍՑԵՆ ՉԵԽՈՎԻ 18, ՀԵՌ. 461876 424773■

ՀԱՄԱՌՈՏ

Հայաստանի ըմբիշները վերադարձան Իրանից

Հանրապետության սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից տեղեկացնում են, որ տուն են վերադարձել Իրանի Ռեզնգոն քաղաքում անցկացված ազատ ոճի ըմբշամարտի միջազգային մրցաշարին մասնակցած Հայաստանի մարզիկները: Մրցաշարին մասնակցել են 8 երկրներ, լավ ուժով իրանցիները մրցազուրդ էին դուրս եկել 4 թիմով: Ոչ պաշտոնական հաշվարկով Հայաստանի թիմը բավարարվեց մրցանակային 2-րդ տեղով: Մեր մարզիկներից երկուսը նվաճեցին մրցաշարի հաղթողի կոչումը: Դրանք էին 46 կգ քաշային, արդարացի, «Հայաստան» մարզական միության անդամ, օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարանի սան Վահան Մխոյանը եւ 54 կգ քաշային, ըմբշամարտի հանրապետական մարզադպրոցի սան, ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտի 2-րդ կուրսի ուսանող Սարոն Հակոբյանը:

Օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարանի սան Սեւակ Բաղդասարյանը եւ փախուստ Վահան Դանիելյանը (68 կգ) արժանացան 2-րդ մրցանակի: Իրենց քաշային կարգերում հաղթողի պատվանդանի 3-րդ աստիճանին բարձրացան Արման Շառոյանը (ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտ) եւ Երեւանցի դինամոյական Արթուր Դանիելյանը.

Դ. Գ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Մինի բասկետբոլ Երեւանի «Գրանդ» մարզակումբում

Բասկետբոլիստների մեջ առավել կողմնորոշման ու վարպետության բարձրացման լավագույն միջոց է մինի բասկետբոլը: Այդ նպատակով Երեւանի «Գրանդ» մարզակումբի դահլիճում կազմակերպված մինի բասկետբոլի հանրապետական առաջնության մասնակցում էին տղամարդկանց 10 եւ կանանց 7 թիմեր: Ուրախալի է, որ մայրաքաղաքի թիմերից բացի այստեղ հանդես էին գալիս նաեւ Գյումրիի, Էջմիածնի, Արտաշատի, Արարատի, Աբովյանի թիմերի բասկետբոլիստները: Աղջիկների մրցապայքարում մրցանակային առաջին 3 տեղերը բաժանվեցին հետեւյալ կերպ. Երեւանի Խորհրդային շրջանի «Գրանդ» Երեւան եւ Աբովյանի շրջան: Գյումրեցիները 4-րդն էին: Տղաների հաղթանակ տոնեց «Գրանդ» մարզական թիմը: Երկրորդ եւ երրորդ տեղերի համար համապատասխանաբար գրավեցին Էջմիածնի եւ Աբովյանի մարզիկները:

Երեք մասնակից, երեքն էլ՝ հաղթանակով

Տավուշում կայանալիք հունա-հռոմեական ըմբշամարտի միջազգային մրցաշարին մասնակցելու էին հրավիրվել մեր հանրապետության երեք պատանի մարզիկներ: Գյումրեցի 52 կգ քաշային Տիգրան Մկրտչյանը եւ նրա եղբայր, 57 կգ քաշային Արման Մկրտչյանը իրենց բոլոր հանդիպումներն ավարտեցին հաղթանակով եւ կանգնեցին պատվո պատվանդանի ամենաբարձր աստիճանին: Իսկ Երեւանցի «Լաղինա» Գալստյանը (68 կգ) բավարարվեց մրցանակային երկրորդ տեղով:

Դ. Գ.

ԿՈՐԵԼ Է
Օֆիկ Սերժիկի Մալխասյանի դիպլոմը № 3Т006460 ստացված 1984 թ.-ին Երեւանի բժշկական թիվ 2 ուսումնարանից:

ԿՈՐԵԼ Է
Անահիտ Վլասի Մարտիրոսյանի դիպլոմը НТ № 012283 ստացված 1986 թ. հիդրոմելիորատիվ տեխնիկումից:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
երկու առանձնատուն միջանկյալ 250 քմ այգիով (մեկը 5 սենյակով, կրկնակի խոհանոց, լողարան, զուգարան շեն վերանորոգված), մյուսը 80 քմ նկուղավորանով եւ բնակելի երկու հարկով (առանց ներքին հարդարանքի) «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ):
Զ ա ն գ ա հ ա ր ե լ
27-22-57 (ժամը 10⁰⁰-17⁰⁰) կամ 58-33-25 (ժամը 18⁰⁰-ից հետո)

Ազգ
օրաթերթի համակարգչային ծառայությունը կարող եք պատվիրել

Գովազդների
Բրոշյուրների
Լոգոտիպերի
Անցաթղթերի
Կնիքների
Բլանկների
Հրավիրատոմսերի
Ֆիրմային ոճի
Օրացույցների
Այցետոմսերի
Բուկլետների
Գրերի
ձեւավորում

Աշխատանքները կկատարվեն
Apple Macintosh, LaserMaster 1200 համակարգով

ԱԶԳ

օրվա հետքերով

ՀԵՏԸՆՏՐԱԿԱՆ

22013 քվեաթերթի՞կ, թե՞ 43000 քվե

ԵԱՀԿ-ն գոհ է Հայաստանի ընտրական դիտորդումից և սպասում է Սահմանադրական դատարանի վճռին

(Սկիզբը էջ 1)

Ժերարդ Ստուդման.- Հայաստանի նախագահական ընտրությունների արդյունքների վերջին գնահատականը [illegible] 533, 7, 8, 724, 728, 733, 817, 818, 118, 113 և 1215. [illegible] 28 [illegible]

[illegible] 22013-ի [illegible] 2,719-ը [illegible] 12 [illegible] 5 [illegible] 20123 [illegible] 22013-ը [illegible]

– Փաստորեն [illegible] 20123-ը 22013-ի [illegible] ԵԱՀԿ [illegible]

[illegible] 22013-ը [illegible]

– Իսկ 16 կայանը [illegible]

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑ

Բանակցությունների հերթական փուլը հոկտեմբերի վերջին՝ Մոսկվայում

ԲԱՔՈՒ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորմանն ուղղված հայ-ադրբեջանական բանակցությունների հերթական փուլը կկայանա հոկտեմբերի վերջին Մոսկվայում:

Ինչպես հաղորդում է ANS-press գործակալությունը, այս տարի դեռ սեպտեմբերին ընդհատված բանակցությունները, համաձայնությամբ, կվերսկսվեն հոկտեմբերի 21-ին: Դրանք կկայանան Լեռնային Ղարաբաղի հարցով ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ռուս և ֆինն համանախագահներ [illegible] և [illegible] ղեկավարությամբ: Փուլի արդյունքներով, որը ավարտվելու է Մինսկի խմբի խորհրդակցություններով, պետք է առանցքային պայմանավորվածություններ ձեռք բերվեն Շուշիի և Լաչինի [illegible] կարգավորման խնդրի լուծման ուղղությամբ:

Բանակցային գործընթացը անցած շաբաթ վերակենդանացվել է նաև արտաքին քաղաքական հարցերով Ադրբեջանի [illegible] և Հայաստանի նախագահի գլխավոր խորհրդական [illegible] միջև: [illegible] խորհրդակցություններ են ունեցել ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման առանցքային հարցերի ուղղությամբ:

Ըստ գործակալության հաղորդման, սպասվում է, որ դեռ մինչև ԵԱՀԿ Լիսաբոնի գագաթաժողովը [illegible] կողմերի [illegible] հանդիպումները [illegible] մայրաքաղաքներից որևէ մեկում:

Խորվաթիան դարձավ Եվրախորհրդի 40-րդ անդամը

16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, BBC. Խորվաթիան դարձավ Եվրոպական խորհրդի բոլոր 40-րդ անդամը: [illegible] 92 [illegible]

ՄՈՍԿՎԱ

Ռիչարդ Փերիի համար դժվա՞ր կլինի համոզել Ռուսաստանի խորհրդարանականներին

ՄՈՍԿՎԱ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆ ԴՈՆՈ, «ԱԶԳ»-ԻՆ. Այսօր Մոսկվա ժամանեց ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարար Ռիչարդ Փերին: [illegible]

Մինչդեռ Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Իգոր Ռոդիոնովը [illegible]

Ռուսաստանի խորհրդարանական [illegible] «Սթարթ-2» [illegible] «Սթարթ-3» [illegible] «Սթարթ-2» [illegible] ՆԱՏՕ-ի [illegible] ԱՄՆ-ի [illegible] ՆԱՏՕ-ի [illegible]

Թալիբները մերժեցին Քաբուլը հանձնելու վերջնագիրը

16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, BBC, «ԱՍՍՈՇԻԵՅԹԵԴ ՊՐԵՍ». Թալիբան շարժման ղեկավարությունը մերժել է [illegible] Քաբուլը հանձնելու [illegible] Թալիբները [illegible] 5 հազար [illegible] Քաբուլ [illegible]

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի շենքի 1-ին հարկում, Պռոշյան 17 շենք:
Հեռախոսներ
58-18-41, 52-30-56

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան (ընդհ. մակ. 95 մ, բնակ. մակ. 65 մ) 5 հարկանի շենքի 4-րդ հարկում, ունի վերնահարկ (45 մ) ընդհանուր մակ. 140 մ. Խաչիկ Դաշտենցի փ. 23 (Կոնսերվատորիայի [illegible]), բն. 15 (1804 օր.):
Հեռախոսներ 34-25-90 տուն. 58-18-41 աշխ (ժ 13⁰⁰-16⁰⁰).

Անվճար տեղեկություններ Հայաստանում գործող ձեռնարկությունների *առաջարկի* և *պահանջարկի* մասին հեռախոսով: Զանգահարել 589167, 581351 «Միլոտ»

[illegible] 4000 [illegible] 16. 10. 1996 Գինը 75 դրամ